

พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในเด็กไทย : การศึกษาเบื้องต้น

นางสาวมัลลิกา สันติหิรัญภาค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-9834-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN THAI CHILDREN : A PRELIMINARY
STUDY

Miss Munlika Suntihirunpak

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-9834-2

มัลลิกา สันติหิรัญภาค : พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย :
การศึกษาเบื้องต้น (THE DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN THAI
CHILDREN : A PRELIMINARY STUDY)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ศิราวงศ์ ทับสายทอง 78 หน้า. ISBN 974-17-9834-2.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจ
ทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กไทยอายุ 6-12 ปีจำนวน 140 คน เพศชายและเพศหญิงจำนวน
เท่ากันในแต่ละกลุ่ม การศึกษาเริ่มต้นโดยให้เด็กบรรยายเรื่องราวจากภาพให้ฟัง(เป็นการบรรยายเรื่องใน
เบื้องต้น) จากนั้นให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่างๆในเรื่อง แล้วบรรยายความคิด ความรู้สึกของตัวละครใน
เหตุการณ์นั้น บันทึกเสียงคำตอบของเด็ก และทำการแปลผลข้อมูลสู่ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจ
ทัศนะผู้อื่น จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ระดับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะ
ผู้อื่นของเด็กไทยในแต่ละกลุ่มอายุตามแนวคิดของ Feffer & Gourevitch (1960) และเสนอตารางพัฒนาการ
ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย

ผลการวิจัยพบว่า

- 1.เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ใน
ขั้น Simple Refocusing 1
2. เด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 85 เปอร์เซนต์ และ 8 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการ
ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1
- 3.เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์ 10 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์ และ 11 ปี จำนวน 90
เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2
- 4.เด็กไทยอายุ 12 ปี จำนวน 80 เปอร์เซนต์ มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด
Change of Perspective
- 5.ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในแต่ละระดับอายุในพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะ
ผู้อื่นของเด็กไทย

หลักสูตร.....จิตวิทยาพัฒนาการ..... ลายมือชื่อผู้เขียน.....
สาขาวิชา.....จิตวิทยาพัฒนาการ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา....2545.....

4278124438 : MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEY WORD : PERSPECTIVE TAKING

MUNLIKA SUNTIHIRUNPAK : THE DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN THAI CHILDREN : A PRELIMINARY STUDY. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SIRANG TUBSAITONG, 78 pp. ISBN 974-17-9834-2

The purpose of this research was to study a preliminary research concerning the development of perspective taking in Thai children. Subjects were one hundred and forty Thai children aged six to twelve years old with equal number of males and females in each group. The study started with asking each child to tell stories from shown pictures, one at a time (an initial story) then taking the role of each actor and telling his or her thoughts and feelings in each picture. Tape recorded their answers and write them down into the perspective taking form. Finally, the researcher and co-researcher analyzed the data and identified level of perspective taking of each age group according to Feffer & Gourevitch's model (1960). The development of perspective taking of Thai children is presented in table.

The results of the study are as follows :

1. One hundred percent of Thai children aged six years old are at the level of Simple Refocusing 1.
2. Eighty-five percent of Thai children aged seven years old and one hundred percent of aged eight years old are at the level of Consistent Elaboration 1
3. Ninety percent of Thai children aged nine years old, ten years old, and eleven years old are at the level of Consistent Elaboration 2
4. Eighty percent of Thai children aged twelve years old are at the level of Change of Perspective
5. No gender difference in development of perspective taking of Thai children is found.

Department...DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY. Student's signature.....

Filed of study...DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY.. Advisor's signature.....

Academic year.....2002.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ศิริวงศ์ ทับสายทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตา ความปรารถนาดี คอยห่วงใยให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัยและให้กำลังใจทุกครั้งที่ศิษย์ประสบปัญหา อีกทั้งได้กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณระพี สุทธิวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล ชยุตสาหกิจ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในด้านเนื้อหาวิชา และชี้แนะแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณาจารย์และนักเรียนทุกโรงเรียนที่อำนวยความสะดวก รวมทั้งให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณจุฑามาศ คงอิริรักษ์ เพื่อนผู้คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ รวมทั้งเป็นผู้รับฟังที่ดีในขณะที่ผู้วิจัยประสบปัญหา ขอขอบคุณคุณอุษิณีดี ลิมศิลา เพื่อนผู้ช่วยประสานงานเรื่องโรงเรียนเก็บข้อมูล นอกจากนี้ขอขอบคุณคุณปริดาภรณ์ ทิวากรกฎ เพื่อนผู้คอยห่วงใยและแนะนำสิ่งดีๆในการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดขอขอบพระคุณบิดา มารดาที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา รวมทั้งคุณปรีดี ตันติประภาส ผู้เป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ห่วงใย ให้คำแนะนำ ช่วยพิมพ์งาน และให้ข้อคิดดีๆเพื่อเป็นแรงกระตุ้นแก่ผู้วิจัย จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

มัลลิกา สันติหิรัญภาค

เมษายน 2546

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	25
คำจำกัดความในงานวิจัย	25
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	26
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล	27
กลุ่มตัวอย่าง.....	27
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	28
การออกแบบงานวิจัย	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	28
คุณภาพของเครื่องมือ.....	29
การศึกษานำร่อง (Pilot Study).....	30
วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การแปลผลข้อมูล.....	34
การสรุปขั้นพัฒนาการความสามารถความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
การนำเสนอข้อมูล.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ผลการวิจัย	38
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัย.....	54
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	59
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
ผลการวิจัย.....	63
ข้อเสนอแนะ.....	63
รายการอ้างอิง.....	64
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
ภาคผนวก ข คู่มือคำถาม.....	73
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	78
ภาคผนวก ง การหาความเที่ยงของเครื่องมือแบบ Inter-rater Reliability.....	79
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	80

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 6 ปี 39

ตารางที่ 3.2 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 6 ปี..... 40

ตารางที่ 3.3 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 7 ปี 41

ตารางที่ 3.4 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 7 ปี..... 42

ตารางที่ 3.5 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 8 ปี 43

ตารางที่ 3.6 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 8 ปี..... 44

ตารางที่ 3.7 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 9 ปี 45

ตารางที่ 3.8 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 9 ปี..... 46

ตารางที่ 3.9 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 10 ปี 47

ตารางที่ 3.10 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 10 ปี 48

ตารางที่ 3.11 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 11 ปี 49

ตารางที่ 3.12 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 11 ปี 50

ตารางที่ 3.13 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960).ในเด็กไทยอายุ 12 ปี 51

ตารางที่ 3.14 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 12 ปี 52

ตารางที่ 3.15 ตารางแสดงพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี 53

ตารางที่ ข.1 ตารางการบันทึกข้อมูลการบรรยายตัวละคร..... 74

ตารางที่ ข.2 ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย 75

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ ก.1   ภาพประกอบการทำวิจัยภาพที่ 1.....71

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นมีบทบาทสำคัญต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับคนรอบข้าง แม้เด็กวัยทารกยังเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เลี้ยงดู และเมื่อเข้าสู่วัยเด็กการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนยิ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กอย่างมาก เด็กทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อนเพราะการจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยเพื่อนเป็นตัวแบบ เป็นผู้นำผู้ช่วยเหลือ เป็นคู่คิดและช่วยส่งเสริมบทบาทด้านต่างๆทางสังคม (Parker & Gottman, 1989) ในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน เด็กจะเริ่มจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนคุ้นเคยและเพื่อนเล่นที่ใช้เวลาและทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นเพื่อนจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งข้อมูล แหล่งของความสนุกสนาน เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่เด็กด้วย นอกจากนี้การมีกลุ่มเพื่อนยังเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงเอกลักษณ์ของตนเอง ได้เรียนรู้ความเท่าเทียมกัน ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้ฝึกทั้งการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักแสดงความคิดเห็น ความรับผิดชอบ และรู้จักประนีประนอม ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้เด็กเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง มีโอกาสได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆอันจะช่วยให้เด็กรู้สึกถึงการได้มีกลุ่มของตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อคนรอบข้างและครอบครัว

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับเพื่อนและการรักษามิตรภาพให้ยาวนานได้นั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกันในเด็กทุกคน ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มเพื่อนนอกเหนือจากมีความชอบในสิ่งต่างๆคล้ายคลึงกัน มีน้ำใจต่อกัน สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการที่เด็กสามารถเข้าใจทัศนะผู้อื่นได้ (Perspective Taking) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความสามารถในการสวมบทบาท (Role Taking Behavior) กล่าวคือเด็กสามารถที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ เมื่อเด็กมีความสามารถในการอธิบายหรือทำนายถึงการกระทำของบุคคลอื่นได้ เด็กจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและสามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเพื่อนได้ (Santrock, 1999) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (1996) ที่พบว่าการที่เด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งนี้เพราะเด็กสามารถจินตนาการได้ว่าบุคคลอื่นรับรู้และรู้สึกอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งสามารถ

จินตนาการได้ว่าหากตนเองอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวแล้วตนจะรู้สึกและคิดอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจการกระทำของคนรอบข้างมากขึ้น เป็นเหตุให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับคนรอบข้างได้ดียิ่งขึ้น ดังเช่นผลการศึกษาวิจัยของมณี มานะพันธุ์นิยม (2530) ที่พบว่าเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสูงจะมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านความคิดของผู้อื่นได้มากกว่าเด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่ำ รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Shantz (1983) ที่เสนอว่าเด็กที่มีทักษะการสวมบทบาทมากจะมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม เช่น การให้ความช่วยเหลือ การร่วมมือกับผู้อื่นมากกว่าเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทน้อย และจากงานวิจัยของ Hudson, Forman & Brion-Meisels (1982) ได้ศึกษาพบว่า เด็กเกรด 2 ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูงจะอนุมานความต้องการความช่วยเหลือของเด็กอนุบาลได้ ถึงแม้ว่าเด็กเล็กจะไม่แสดงการขอความช่วยเหลือโดยตรง อีกทั้งได้ให้ความช่วยเหลือเด็กเล็กมากกว่าเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำซึ่งไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือเด็กเล็ก แม้ว่าเด็กเล็กจะแสดงการขอความช่วยเหลืออย่างชัดเจนก็ตาม ดังนั้นเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของบุคคลอื่นจะเป็นกลุ่มเด็กที่ได้รับความนิยมจากเพื่อน (Popular Children) ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และไม่สามารถเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนได้ จะจัดเป็นกลุ่มเด็กที่ถูกปฏิเสธจากกลุ่ม (Rejected Children) ดังที่ Asher & Dorge (1986) พบว่าเด็กที่ถูกปฏิเสธจากกลุ่มจะมีความสามารถในการใช้ทักษะในการเข้าสังคมได้น้อยกว่าเด็กในกลุ่มที่ได้รับความนิยมจากเพื่อน และสอดคล้องกับที่ Ladd & Oden (1983) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมเปรียบเทียบระหว่างเด็กทั้งสองกลุ่มนี้ พบว่าเด็กในกลุ่มที่ได้รับความนิยมจากเพื่อน จะใช้เวลาเล่นกับเพื่อนมาก มีทักษะในการสนทนาดีกว่าและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเพื่อน ในขณะที่กลุ่มเด็กที่ถูกปฏิเสธจากกลุ่มจะแสดงพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับกลุ่มเพื่อน โดยเข้ากับเพื่อนไม่ได้ และจะพยายามทำตามความต้องการของตนเอง มีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบใช้วิธีรุนแรง และหากเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้จะแยกตัวเล่นคนเดียว เด็กที่ถูกปฏิเสธจากกลุ่มเพื่อนจะรู้สึกเจ็บปวด ว่าเหวจนอาจกลายเป็นเด็กซึมเศร้าหดหู่ได้ (Parker & Asher, 1987) และหากเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวนานๆ จะส่งผลต่ออารมณ์บุคลิกภาพที่ไม่ดีในช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ได้

เด็กที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มเพื่อน จะได้รับการระบุจากเพื่อนว่ามีลักษณะอ่อนโยน ใจดี รู้จักยืดหยุ่นและมีความสุขสนุกสนาน (Roff, Sell, & Golden, 1972) นอกจากนี้ Hazen & Black (1989) ได้เสนอเทคนิคในการสร้างบุคลิกภาพให้เป็นที่ชื่นชอบในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นไว้ ดังนี้ การแสดงความสนใจต่อผู้อื่นเช่นการยิ้ม การสบตา การตอบและถามคำถาม การให้ความร่วมมือ (เช่น การตกลงที่จะช่วยทำงาน) การแสดงการยอมรับ (เช่น รับฟังความคิดบุคคลอื่นและนำมาใช้) การแสดงความรู้สึกรักใคร่ซึ่งกันชอบ (เช่น การกอด จับมือ) การแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การเสนอความช่วยเหลือและคำแนะนำ รวมทั้งการกล่าวคำชมเชย เด็กที่สามารถใช้เทคนิค

ดังที่กล่าวมาแล้วได้จะได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เนื่องจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความสุขแก่คนรอบข้าง และทุกคนต้องการมีเพื่อนที่มีลักษณะเช่นนั้น (Stocking, Arezzo, & Leavitt, 1980)

สรุปได้ว่าการที่เด็กจะทำตัวให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนได้นั้นจะต้องมีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นรวมทั้งสามารถตอบสนองจนทำให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจได้

องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นได้ คือ พัฒนาการทางสติปัญญา เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นจะพัฒนาขึ้นตามลำดับอายุ นอกจากนั้นการที่เด็กแต่ละคนจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของบุคคลอื่นได้ดีหรือไม่ขึ้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการเช่นกันคือ

1.วิธีการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว บิดามารดามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความคิดทัศนคติที่ดีให้แก่เด็กอันจะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นคนดีของสังคมต่อไปได้ การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบชี้แจงเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักใคร่สนับสนุน ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้สวมบทบาทโดยการอนุญาตให้เข้าร่วมในการถกเถียงปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในครอบครัว รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนคติผู้อื่น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของประภาพร แซ่เตียว (2541) ที่พบว่าการสอนของพ่อแม่โดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้การเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากขึ้น อีกทั้งความสามารถดังกล่าว จะช่วยลดอคติต่อคนรอบข้างในสังคมด้วย กล่าวคือจะช่วยทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งช่วยควบคุมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเด็กทราบว่าเพื่อนไม่ได้ตั้งใจทำภาพต่อเสีย เด็กจะไม่ได้ตอบอย่างรุนแรง (Dorge, 1980) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hoffman (1970 อ้างถึงใน งามตา วรินทร์านนท์ วันเพ็ญพิศาลพงศ์ อรพินทร์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ 2529) ที่ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบชี้แจงเหตุผลกับเด็ก โดยบิดามารดาพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก โดยการชี้แจงเหตุผลกับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดถึงผลการกระทำของตนที่จะเกิดแก่บิดามารดาหรือผู้อื่นและความรับผิดชอบของเขาต่อสิ่งที่เขากระทำลงไป วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทของเด็ก ทำให้เด็กสามารถเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้มากขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนั้น Stotland (1969) ยังพบอีกว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นจะสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้สึกเห็นใจและเข้าใจในความทุกข์ใจของผู้อื่น และคนที่ขาดความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว (Richardson, Hammock, Smith, Gardner, & Signo, 1994) .เด็กที่มีระดับความสามารถในการ

เข้าใจทัศนะของผู้อื่นสูงจะรู้จักใช้หลักเหตุผลพิจารณาตัดสินการกระทำของบุคคลอื่นจากองค์ประกอบภายใน โดยเด็กจะตัดสินพฤติกรรมการทำงานที่ดีที่มาจากความตั้งใจและแรงจูงใจของตนเองว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าการทำงานที่ดีโดยทั่วไป (Mendelson & Michaela, 1999) ยิ่งกว่านั้นความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นยังทำให้เด็กทราบว่าบุคคลอื่นจะได้รับผลกระทบอย่างไรจากการกระทำของตนเองด้วย ส่งผลให้เด็กรู้จักปรับการกระทำของตนเองมิให้มีผลกระทบต่อผู้อื่น และหากเด็กขาดความสามารถดังกล่าวอย่างมากจะส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น จนอาจมีความผิดปกติทางอารมณ์หรือนำไปสู่การมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้

2. สภาพสังคมหรือชุมชนรอบๆตัวเด็ก มีส่วนส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น สภาพสังคมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวาทะกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ เช่น สังคมในเมือง เด็กจะมีการสวมบทบาทได้ดีกว่าเด็กในสังคมที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวาทะกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ ดังเช่นงานวิจัยของ Hollos and Cowan (1973) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กสามกลุ่มที่มาจากสภาพชุมชนต่างกันในประเทศนอร์เวย์ คือ เด็กที่เกิดมาจากชุมชนเกษตรกรรมที่มีลักษณะชนบท เด็กในหมู่บ้าน และเด็กในเมือง อายุ 7-9 ปี ผลการศึกษาพบว่า แหล่งที่อยู่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสวมบทบาท กล่าวคือเด็กที่มาจากชุมชนเกษตรกรรมมีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำกว่าเด็กที่มาจากในเมืองหรือหมู่บ้าน และเด็กที่มาจากในเมืองและเด็กที่มาจากหมู่บ้านมีความสามารถในการสวมบทบาทไม่ต่างกัน

3. การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาท ดังเช่นผลการวิจัยของ ศรีสุดา พิธิษฐศักดิ์ (2526) ได้ศึกษาผลของการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กในระดับชั้นอนุบาลจำนวน 32 คน โดยทำการทดสอบครั้งแรกด้วยเครื่องมือและวิธีการแบบเดียวกับของพีอาเจท์และอินเฮลเดอร์ (1956) จากนั้นคัดเลือกเด็กที่มีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมาเข้าคู่กับเด็กที่ไม่มีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจำนวน 16 คู่ ให้เด็กมีการปฏิสัมพันธ์กัน หลังจากนั้น 1 สัปดาห์ จึงทดสอบอีกครั้ง พบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง จะมีพฤติกรรมการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ

4. การแสดงบทบาทสมมติ ช่วย让孩子เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะช่วยให้เด็กรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี รวมทั้งได้มีโอกาสสำรวจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น จากงานวิจัยของ จิราภรณ์ หนูตระกูล (2528) ซึ่งศึกษาเชิงทดลองเพื่อพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านสัมพันธ์กับเพื่อน จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มทดลองผลัดเปลี่ยนกันแสดงบทบาท

สมมติเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่าเดิมและดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าใจบทบาทของตนเองและผู้อื่นมีอิทธิพลต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน

ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจทางสังคมของเด็ก ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามลำดับอายุ ในเด็กเล็กๆที่ยังคงมีการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ความสามารถดังกล่าวจะยังไม่พัฒนา ดังนั้นการปรับตัวในสังคมหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมของเด็กแต่ละวัยจึงมีความแตกต่างกันตามระดับพัฒนาการ ถึงแม้ว่าในเด็กโตจะมีความสามารถนี้มากกว่าในเด็กเล็ก แต่ยังไม่ถึงงานวิจัยใดที่ระบุให้เห็นว่าเด็กไทยมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้นสูงสุดเมื่ออายุเท่าใด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะศึกษาพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยช่วงอายุ 6-10 ปี เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงด้านการศึกษาพัฒนาการของเด็กไทยรวมทั้งสามารถสร้างโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ได้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น

ความหมาย

ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (Perspective Taking) หมายถึง การที่เด็กสามารถแยกการรับรู้ การคิด อารมณ์ ความรู้สึก หรือองค์ประกอบภายในของตนเองจากผู้อื่น มองเห็นความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบภายในของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถอนุมานได้ว่าผู้อื่นที่อยู่ในสภาพการณ์ที่ต่างจากตนเองมีการรับรู้ การคิด อารมณ์ ความรู้สึกอย่างไร (Selman, 1971)

Davis, Conklin, Smith & Luce (1996) มีความคิดว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น คือ ความสามารถที่จะจินตนาการได้ว่าคนอื่นรับรู้เหตุการณ์นั้นเช่นไร และมีความรู้สึกอย่างไรจากผลของเหตุการณ์นั้น รวมทั้งจินตนาการได้ว่าหากตนเองอยู่ในสถานการณ์นั้นจะรู้สึกนึกคิดเช่นไร

Jones & Nisbett (1971) มองว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเป็นการคิดถึงเหตุผลและการประเมินการกระทำของผู้อื่น

Batson (1991) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจได้ว่าบุคคลอื่นจะได้รับผลกระทบจากการกระทำของตัวเอง ทำให้บุคคลมีการปรับการกระทำที่มีให้มีผลกระทบต่อผู้อื่นแทนการมุ่งจะกระทำตามความต้องการของตนเองเพียงฝ่ายเดียว รวมไปถึงมุ่งช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้สิ่งที่ต้องการ

Davis (1983) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสังคม และการเห็นคุณค่าของตนเอง (Self-esteem) ของแต่ละบุคคล

Selman (1976) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเป็นบทบาทที่สำคัญในการแสดงพฤติกรรมด้านต่างๆของมนุษย์ รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมหลายด้าน เช่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสารและการโน้มน้าวบุคคลอื่น ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่น ความเข้าใจเรื่องความยุติธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

สรุปได้ว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นหรือความสามารถในการสวมบทบาทเปรียบเสมือนการเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือการนำตัวเองเข้าไปแทนที่ผู้อื่นทำให้สามารถเข้าใจและรับรู้ถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งเจตนาในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่นทั้งในสถานการณ์คล้ายกันหรือแตกต่างกันได้

Shantz (1983) ได้ศึกษาความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กเล็กจนถึงวัยเด็กตอนปลาย โดยกล่าวถึงความสามารถในการสวมบทบาทเป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. ความสามารถในการสวมบทบาทด้านการรับรู้ (Perceptual Role Taking) คือการที่เด็กมีความสามารถในการอนุมานการมองเห็นตำแหน่งวัตถุของผู้อื่น โดยเด็กสามารถแยกความแตกต่างระหว่างการมองเห็นตำแหน่งวัตถุของตนเองและผู้อื่นได้ เมื่อผู้อื่นอยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างจากตนเอง นั่นคือมีความสามารถในการนำตนเองไปอยู่ในตำแหน่งของผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจว่าวัตถุชิ้นเดียวกันจะปรากฏแก่สายตาดูมองได้หลายลักษณะซึ่งขึ้นอยู่กับตำแหน่งผู้มองวัตถุ นั้น มีใช้ลักษณะที่มองเห็นเพียงอย่างเดียว จากงานวิจัยของ Piaget & Inhelder (1956 อ้างถึงใน Shantz, 1983) ได้ศึกษาการสวมบทบาทด้านนี้ โดยใช้เครื่องมือเป็นหุ่นจำลองภูเขา 3 ลูก ที่มีลักษณะ ขนาดและวางอยู่ที่ตำแหน่งต่างกัน โดยให้เด็กผู้รับการทดลองเลือกภาพถ่ายจากการมองของบุคคลที่หนึ่งอยู่ ณ ตำแหน่งต่างๆกัน ปรากฏว่าเด็กอายุ 4-6 ปี ซึ่งอยู่ในพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) ไม่สามารถเลือกภาพถ่ายการมองภูเขาตามตำแหน่งต่างๆจากการรับรู้ของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งพบว่าเด็กให้คำตอบโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางคือ ใช้การมองของตนเองเป็นหลักในการอธิบายการมองของผู้อื่นด้วย เด็กอายุ 6-9 ปี จะรับรู้ว่ามีผู้อื่นมองเห็นแตกต่างจากตนแต่ไม่สามารถอนุมานได้ว่าผู้อื่นมองเห็นอย่างไร จนกระทั่งเด็กมีอายุ 9-10 ปี จึงสามารถอนุมานได้ว่าผู้อื่นมองเห็นตำแหน่งของวัตถุอย่างไรเมื่ออยู่ในตำแหน่งที่ต่างจากตน สรุปได้ว่าเด็กเล็กที่อยู่ในขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ จะยังมีการยึดตนเอง

เป็นศูนย์กลาง จึงไม่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการรับรู้ เมื่อเด็กโตขึ้นถึงช่วงอายุ 6-9 ปีพัฒนาการด้านนี้ของเด็กพัฒนามากขึ้น จนถึงช่วงอายุ 9-10 ปีเด็กจึงมีความสามารถด้านนี้อย่างชัดเจนกล่าวคือ เด็กรับรู้ว่าคุณอื่นมองเห็นแตกต่างจากตน อันแสดงถึงการมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการรับรู้แล้ว

2.ความสามารถในการสวมบทบาทด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective Role Taking) คือการที่เด็กมีความสามารถในการอนุมานอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น โดยเด็กสามารถแยกแยะระหว่างอารมณ์ความรู้สึกของตนเองกับอารมณ์ความรู้สึกของคนอื่นได้ จากงานวิจัยของ Broke (1971 อ้างถึงใน Shantz, 1983) ได้ศึกษาความสามารถในการสวมบทบาทด้านอารมณ์ความรู้สึกของเด็กอายุ 3-8 ปี โดยให้เด็กแต่ละคนดูภาพวาดรูปหน้าคนซึ่งแสดงอารมณ์สุข เศร้า โกรธและกลัว จำนวน 4 ภาพ ผู้วิจัยถามถึงอารมณ์ที่แสดงออกทางใบหน้าจากภาพแต่ละภาพ หากเด็กตอบไม่ได้ ผู้วิจัยจะบอกอารมณ์ของแต่ละภาพให้เด็กทราบ จากนั้นให้เด็กอ่านเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกทั้ง 4 ประเภท เช่น การได้รับประทานอาหารที่โปรดปราน การสูญเสียของเล่นที่ชอบ เป็นต้น เมื่อเด็กอ่านเรื่องแต่ละเรื่องจบก็ให้เด็กดูภาพที่แสดงอารมณ์เหล่านั้นและให้เด็กเลือกว่าภาพใดตรงกับเรื่องี่อ่าน ซึ่งเด็กที่อายุน้อยที่สุดในการทดลองนี้ คือเด็กอายุ 3-6 ปี จะเลือกอารมณ์โกรธ และเศร้าไม่ตรงกับเรื่อง และความสามารถในการสวมบทบาทด้านอารมณ์ความรู้สึกนี้จะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ (พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ 2540)

3.ความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิด (Cognitive Role Taking) คือการที่เด็กมีความสามารถในการอนุมานความรู้ความเข้าใจของผู้อื่น โดยเด็กสามารถแยกแยะระหว่างความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นกับความรู้ความเข้าใจของตนเอง และสามารถบรรยายได้ว่าผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจอย่างไร เมื่อผู้อื่นได้รับรู้เหตุการณ์ที่แตกต่างจากที่ตนเองรับรู้ กล่าวคือมีความเข้าใจว่าเมื่อบุคคลได้รับรู้เหตุการณ์ต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และความเข้าใจในเหตุการณ์ต่างกัน การทดสอบความสามารถในการสวมบทบาทนี้ ในตอนแรกจะให้ผู้รับการทดลองรับรู้เรื่องราวครบถ้วนสมบูรณ์ ต่อมาให้ผู้รับการทดลองและบุคคลอื่นรับรู้เรื่องราวเพียงบางส่วน (คือเป็นเรื่องราวที่ไม่สมบูรณ์) บุคคลอื่นจะไม่ได้รับรู้เรื่องราวบางส่วนที่ผู้รับการทดลองได้รับรู้ในตอนแรก จากนั้นให้ผู้รับการทดลองเล่าเรื่องที่ผู้อื่นรับรู้และบรรยายความเข้าใจในเรื่องราวตามที่ผู้อื่นได้รับรู้เรื่องราว เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดจะบรรยายความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวตามที่บุคคลอื่นรับรู้โดยไม่นำเรื่องราวส่วนที่ตนเองรับรู้เข้าไปผสม ผู้ที่ทำการศึกษาศามารถในการสวมบทบาทด้านนี้ คือ Flavell, Fry, Wright & Jarvis (1968 อ้างถึงใน Shantz, 1983) ได้ทดสอบโดยใช้เครื่องมือข่าวสารส่วนบุคคลเป็นชุดภาพการ์ตูน 7 ภาพ เรียงลำดับกันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กผู้ชายกำลังเดินเล่น เมื่อเห็นสุนัขวิ่งไล่มาจึงหนีขึ้นต้นแอปเปิ้ล ในภาพที่ 6 เป็นรูปที่เด็กกำลังกินแอปเปิ้ลอยู่บนต้นแอปเปิ้ล และในภาพที่ 7 เด็กกำลังยืนอยู่

บนต้นแอปเปิ้ลและมองดูสุนัขที่ยืนอยู่ห่างจากต้นแอปเปิ้ลมาก ในตอนแรกเด็กผู้รับการทดลองจะ
 ได้ดูภาพทั้ง 7 ภาพ เรียงตามลำดับและผู้วิจัยจะช่วยให้เด็กบรรยายภาพแต่ละภาพและเล่าเป็น
 เรื่องราวได้ จากนั้นผู้ทดลองนำภาพที่ 2 3 และ 5 ที่เป็นภาพเด็กกัวสุนัขและวิ่งหนีสุนัขซึ่งเป็น
 เรื่องราวในตอนแรกที่ได้รับรู้ของเด็กผู้รับการทดลองออกไป แล้วให้เด็กทำนายว่าผู้รับการทดลอง
 คนที่ 2 ซึ่งเห็นภาพเพียง 4 ภาพนั้นจะเล่าเรื่องอย่างไรและเข้าใจเหตุการณ์ในเรื่องอย่างไร พบว่า
 เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดจะไม่นำเรื่องราวในภาพที่ 2 3 และ 5 ที่
 ตนเองได้รับรู้ในตอนแรกมาทำนายการเล่าเรื่องและความเข้าใจเรื่องราวของผู้รับการทดลองคนที่
 2 จากการศึกษาความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดนี้พบว่า ความสามารถนี้เพิ่มขึ้นตาม
 ระดับอายุและพัฒนาการมากในช่วง 10-11 ปี

พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น

แนวคิดของ Feffer & Gourevitch ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดนี้เป็นหลักในการวิจัย

Feffer & Gourevitch (1960) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นหรือ
 ความสามารถในการสวมบทบาทเกี่ยวข้องกับการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Decentering)
 โดยใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า Role Taking Task (RTT) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวัดความสามารถในการ
 สวมบทบาทของเด็กด้วยการบรรยายตัวละครตามสถานการณ์ต่างๆ โดย Feffer & Gourevitch ได้
 แบ่งระดับขั้นของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและการลดตนเองเป็นศูนย์กลาง
 ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1 Simple Refocusing 1 เด็กที่อยู่ในระดับนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้เพียง
 บทบาทเดียวในแต่ละครั้งและมองเพียงลักษณะภายนอกของตัวละคร ไม่สามารถบรรยายถึง
 ความรู้สึกภายในได้ อีกทั้งการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและขณะที่เด็กสวมบทบาทเป็นตัว
 ละครนั้นจะไม่มีมโนคติหรืออาจมีความสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ (เช่น เด็ก
 บรรยายพ่อในเรื่องเบื้องต้นว่า "เป็นวันที่เลวร้ายในที่ทำงานของพ่อ" และเมื่อให้เด็กสวม
 บทบาทเป็นพ่อเด็กบรรยายว่า "พ่อหิว" ซึ่งไม่สอดคล้องกันกับเรื่องราวในเบื้องต้น) นอกจากนั้น
 เด็กไม่สามารถบรรยายและสวมบทบาทตัวละครอื่นได้อีก เช่น แม่ พี่ น้อง เป็นต้น (เช่น เมื่อให้
 เด็กเปลี่ยนมาสวมบทบาทเป็นแม่ แล้วบรรยายความคิดความรู้สึกของพ่อ เด็กบรรยายไม่ได้)
- 2 Simple Refocusing 2 เด็กที่อยู่ในระดับนี้ยังคงสวมบทบาทของตัวละครได้บทบาทเดียวแต่
 สามารถเข้าถึงความรู้สึกภายในของตัวละครได้ นอกจากนี้การบรรยายตัวละครในเบื้องต้น

และการสวมบทบาทของตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ (เช่น ในเบื้องต้นเด็กบรรยายพ่อว่า "เป็นวันที่เลวร้ายในที่ทำงานของพ่อ" และเมื่อสวมบทบาทเป็นพ่อจะบรรยายว่า "พ่อรู้สึกไม่มีความสุข")

- 3 Consistent Elaboration 1 เด็กที่อยู่ในระดับนี้จะสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว เช่น เมื่อเด็กบรรยายพ่อแล้ว เด็กสามารถบรรยายแม่หรือตัวละครอื่นได้ สามารถเน้นถึงความรู้สึกที่อยู่ภายในของตัวละครทุกตัว นอกจากนี้การบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวมบทบาทของตัวละครอื่นๆซึ่งอาจเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม เช่น เด็กสามารถบรรยายพ่อในเรื่องราวเบื้องต้นและเมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นแม่และบรรยายความรู้สึกนึกคิดของพ่อได้สอดคล้องกันด้วย (เช่น ในเบื้องต้นเด็กบรรยายพ่อว่า "เป็นวันที่เลวร้ายในที่ทำงานของพ่อ" และบอกว่าพ่อรู้สึกไม่มีความสุข และเมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นแม่บรรยายพ่อโดยบอกว่า "พ่อรู้สึกแย"))
- 4 Consistent Elaboration 2 เด็กที่อยู่ในระดับนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อย 2 ตัวละคร เช่น เด็กบรรยายบทบาทได้ทั้งของพ่อและของแม่ มีความสอดคล้องกันระหว่างการบรรยายตัวละครในบทบาทที่ต่างกัน (เช่น บรรยายความรู้สึกนึกคิดของพ่อทั้งในเรื่องราวเบื้องต้นและตอนที่สวมบทบาทเป็นพ่อได้สอดคล้องกัน รวมทั้งบรรยายความรู้สึกนึกคิดของพ่อจากมุมมองของแม่ได้สอดคล้องกันอีกด้วย) นอกจากนี้เด็กยังสามารถให้เหตุผลของการมีความคิดความรู้สึกต่างๆของตัวละครได้อีกด้วย
- 5 Change of perspective เด็กในระดับนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัว อย่างสม่ำเสมอ การบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครแต่ละตัว นอกจากต้องมีการบรรยายบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่งจากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย (เช่น เมื่อเด็กสวมบทบาทเป็นพ่อบรรยายว่า "พ่อรู้สึกไม่มีความสุขเพราะเขาคิดว่าจะได้เลื่อนขั้นแต่จริงๆแล้วไม่ได้" เมื่อสวมบทบาทแม่มองมาที่พ่อก็บรรยายได้ว่า "พ่อมีสีหน้าเศร้าๆ" ในทางกลับกัน หากบรรยายลักษณะของแม่ นอกจากสวมบทบาทแม่ได้แล้ว เมื่อเป็นพ่อมองมาที่แม่ก็บรรยายแม่ได้สอดคล้องกัน นอกจากนี้ตัวละครอื่นๆที่มองมาที่พ่อหรือแม่จะบรรยายลักษณะดังกล่าวได้เช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) คือ Role Taking Task (RTT) ซึ่งประกอบด้วยภาพที่แสดงสถานที่ต่าง ๆ กัน เช่น ห้องนั่งเล่น ห้องเรียน สวนสาธารณะ เป็นต้น แต่ละสถานที่จะมีตัวละครทั้งผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็กต่าง ๆ กัน จากนั้นผู้ทดลองให้เด็กผู้รับการทดลองซึ่งเป็นเด็กอายุ 6-13 ปีบรรยายภาพในแต่ละสถานการณ์ (การบรรยายเบื้องต้น) หลังจากเด็กผู้รับการทดลองทวนเรื่องที่เล่าให้ผู้ทดลองฟังแล้ว ผู้ทดลองจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องนั้น และบรรยายตัวละครนั้นๆ ให้ผู้ทดลองฟังอีกครั้ง โดยใช้คำสั่งว่า “ขณะนี้ ให้นูสมมติตนเองเป็น _____ (แม่ หรือ เด็ก เป็นต้น) และคิดว่าหนูอยู่ในสถานการณ์นี้ หนูคิดอย่างไรในเหตุการณ์นี้ หนูจะอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และหนูคิดว่าคนอื่น ๆ เป็นอย่างไรบ้าง” จากนั้นผู้ทดลองประเมินความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นจากความสามารถในการสวมบทบาทและบรรยายตัวละครของเด็กตามระดับความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นที่ระบุแล้วข้างต้น พบว่าเด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Simple Refocusing เนื่องจากการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นของเด็กกับในขณะที่เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นไม่มีความสอดคล้องกัน หรือสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ เด็กอายุ 7-8 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration คือ สามารถสวมบทบาทตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว และการบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวมบทบาทของตัวละครอื่นๆ ซึ่งเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม รวมทั้งพบว่าเด็ก อายุ 9 ปีมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้นสูงสุด Change of Perspective กล่าวคือสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัว อย่างสม่ำเสมอ การบรรยายตัวละครแต่ละตัว นอกจากต้องสามารถบรรยายถึงบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่ง จากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย จากการศึกษาวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ และเด็กอายุ 9 ปีจะมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective

แนวคิดของ Selman & Byrne

Selman & Byrne (1974) เสนอแนวความคิดว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเป็นความสามารถในการแยกการรับรู้ การคิด อารมณ์ ความรู้สึก หรือองค์ประกอบภายในของตนเองจากผู้อื่น มองเห็นความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบภายในของตนเองและผู้อื่น รวมทั้ง

สามารถอนุมานได้ว่าผู้อื่นที่อยู่ในสภาพการณ์ที่ต่างจากตนเองมีการรับรู้ การคิด อารมณ์ ความรู้สึกอย่างไร โดยความสามารถนี้จะพัฒนาไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา

เขาได้เสนอระดับพัฒนาการในเรื่องความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเป็น 5 ขั้น ดังนี้

ระดับ 0 : การขาดความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองของตนเองกับผู้อื่นและการมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง(Undifferentiated and Egocentric Perspective Taking) ช่วงอายุ 3-6 ปี

เด็กในระดับนี้ยังไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะทางกายภาพและคุณลักษณะทางจิตของบุคคลได้ ไม่สามารถแยกการกระทำ ความคิด ความตั้งใจว่าเป็นสิ่งที่แตกต่างกัน มีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่น ไม่เข้าใจว่าบุคคลสามารถตีความเหตุการณ์เดียวกันในลักษณะที่ต่างกันออกไปได้

ระดับ 1 : การสามารถแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองของตนเองจากผู้อื่นและเข้าใจมุมมองส่วนตนได้ (Differentiated and Subjective Perspective Taking) ช่วงอายุ 5-9ปี

เด็กสามารถแยกความแตกต่างระหว่างลักษณะภายนอกและภายในของแต่ละบุคคล เริ่มเข้าใจและเชื่อว่าคนมีลักษณะทางจิตที่ไม่สามารถมองเห็นจากภายนอก มีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกทัศน์ส่วนบุคคลทำให้เด็กทราบว่าคนสองคนอาจมีความคิดและความรู้สึกที่แตกต่างกันต่อเหตุการณ์เรื่องเดียวกัน รวมไปถึงการรับรู้ว่าคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเองอยู่ภายใน รับรู้ว่าการมีความคิดเห็นที่ต่างกัน เนื่องมาจากอยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกันหรือการมีประสบการณ์ที่ต่างกัน และรู้ว่าคนเราจะใช้ "เหตุผลส่วนตัว" ในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมต่างๆ แต่เด็กยังไม่สามารถที่จะเอาตนเองเข้าไปแทนที่ผู้อื่นเพื่อพยายามตัดสินใจกระทำของเขาได้

ระดับ 2 : การสามารถเข้าใจความคิดทั้งของตนเองและผู้อื่น (Self-Reflective/Second Person) ช่วงอายุ 7-12 ปี

เด็กสามารถเข้าใจคนอื่นได้มากขึ้น สามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดและการกระทำของตนเอง และเข้าใจว่าผู้อื่นก็สามารถทำเช่นนั้นได้เช่นกันโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีความต้องการเหมือนกัน เด็กสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ สามารถคาดเดาเจตนาการกระทำของผู้อื่นได้ และรู้ว่าผู้อื่นก็รู้ว่าตนเองสามารถรับรู้เข้าใจเขา เด็กจะเริ่มรู้จักความคิดซ้อนความคิดเช่น "ฉันคิดว่าเขาคิดว่าฉันคิดว่า....." เป็นต้น เช่น "ฉันคิดว่าเขาคิดว่า ฉันคิดว่าเขาเป็นคนชอบพูดโกหก"

ระดับ 3 : การสามารถเข้าใจความคิดของบุคคลที่สามและสามารถเข้าใจทัศนะของกันและกันได้ (Third Person and Mutual Perspective Taking) ช่วงอายุ 10-15 ปี

เป็นช่วงเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กมีความสามารถคิดถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม รับรู้ถึงความคิดของบุคคลที่ 3 ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง 2 คนได้ นอกจากนี้เด็กยังสามารถเชื่อมโยง

มุมมองของตนเองและผู้อื่น เป็นเหตุให้เขาสามารถที่จะมองตนเองและผู้อื่นในลักษณะที่เป็นกลาง หรือในทัศนะของบุคคลที่ 3 ได้

ระดับ 4 : การสามารถเข้าใจทัศนะของสังคมในลักษณะที่เป็นนามธรรม (Indepth and Societal-Symbolic Perspective Taking) ช่วงอายุ 12 ปีถึงวัยรุ่นใหญ่

การรับรู้ระหว่างบุคคลจะเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่หนึ่งจะเข้าใจว่าการกระทำของบุคคลเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดจากสิ่งภายใน เช่น ความคิด แรงจูงใจหรือความรู้สึกของบุคคลนั้น ความสัมพันธ์ของบุคคลจะมีความซับซ้อน บุคคลอาจจะทำอะไรโดยที่ไม่อยากทำก็ได้ ลักษณะที่สอง รับรู้ว่าคุณคิภาพของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากลักษณะทางพันธุกรรม ความเชื่อ คุณค่า และทัศนคติ ที่หล่อหลอมเป็นประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล เด็กจะมีความรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้นในการคิดถึงสิ่งที่ป็นนามธรรม ความคิดเห็นของส่วนรวมและสังคม เขาจะรู้ว่าความคิดของคนในแต่ละวัฒนธรรมที่มีต่อการกระทำอย่างเดียวกันอาจจะแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละวัฒนธรรมนั้น

Selman & Byrne (1974) ได้ศึกษาาระดับพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทของ เด็กวัยเรียนอายุ 4 6 8 และ 10 ปีกลุ่มอายุละ 10 คน โดยเด็กผู้รับการทดลองจะได้ฟังเรื่องเป็น 2 ตอน ดังนี้

“โฮลลี่ เป็นเด็กผู้หญิงวัย 8 ปี ที่ชอบปีนต้นไม้มาก วันหนึ่งเธอปีนต้นไม้แล้วพลัดตกลงมาแต่ไม่เป็นอะไรมาก พ่อของโฮลลี่จึงขอร้องและสั่งห้ามไม่ให้โฮลลี่ปีนต้นไม้อีก โฮลลี่สัญญากับพ่อว่าจะไม่ปีนต้นไม้อีก”

“วันต่อมา โฮลลี่ไปหาเพื่อนชื่อฌอน เธอเห็นลูกแมวของฌอนปีนขึ้นไปบนต้นไม้และลงมาไม่ได้ ทุกคนกำลังหาทางช่วยมันก่อนที่มันจะตกลงมา โฮลลี่เป็นคนเดียวที่สามารถปีนต้นไม้ได้เก่งพอที่จะไปช่วยลูกแมวลงมาได้ แต่โฮลลี่ยังจำสัญญาที่ให้ไว้กับพ่อได้”

เมื่อเล่าเรื่องให้เด็กฟังจบแล้ว ผู้ทดลองจะทวนเรื่องกับเด็กอีกครั้ง จากนั้นจะสัมภาษณ์เด็กเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นกับโฮลลี่ แล้วนำคำตอบที่ได้มาประเมินระดับพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาท พบว่าเด็กอายุ 4 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Level 0 คือมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่สามารถสวมบทบาทผู้อื่นได้ เด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Level 1 คือเริ่มแยกความแตกต่างของตนเองจากผู้อื่นได้ เด็กอายุ 8 ปี อยู่ในขั้น Level 2 เข้าใจทั้งความคิดของตนเองและของผู้อื่น และพบว่าเด็กอายุ 8 และ 10 ปีที่อยู่ในขั้นสามารถเข้าใจทัศนะของบุคคลที่ 3 ได้ (Third person and mutual perspective taking-level 3) แต่ไม่พบว่าเด็กอายุ 10 ปี มีความสามารถถึงขั้นที่ 4 คือ: สามารถเข้าใจทัศนะของสังคมในลักษณะที่เป็นนามธรรม (Indepth and Societal-Symbolic Perspective Taking) ได้

แนวคิดและทฤษฎีของ Piaget

Piaget (1975) ได้เสนอไว้ว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้ที่พัฒนาขึ้นตามระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และสอดคล้องกับการสั่งสอนอบรมเลี้ยงดูตามแต่ละวัฒนธรรม ในเด็กเล็กที่มีการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) จะยังไม่สามารถเข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้

Piaget กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญในการเกิดพัฒนาการด้านสติปัญญา คือการที่อินทรีย์เกิดการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลาตั้งแต่แรกเกิด ทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อรักษาภาวะสมดุล (Equilibrium) ซึ่งทำให้เกิดโครงสร้างของความรู้ความเข้าใจ เมื่อมีการรับรู้สิ่งแวดล้อมเข้ามา กระบวนการทางสมองก็จะจัดระบบและมีการปรับตัว โดย Piaget ได้อธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาด้วยความคิดหลัก 4 ข้อดังนี้

1 斯基玛 (Schema) Piaget เชื่อว่าโครงสร้างทางจิตและทางกายภาพของมนุษย์จะมีความสอดคล้องกันในการเกิดพฤติกรรม การที่ทุกคนสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างคงที่และสามารถจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ สามารถอธิบายได้ด้วยคำว่า "Schema" ซึ่ง Piaget อธิบายว่าเป็นโครงสร้างทางปัญญาที่แต่ละบุคคลมีการรับรู้ข้อมูลใหม่ๆและปรับโครงสร้างทางความคิดได้ หรือเปรียบเป็นความคิดรวบยอดของคนเรานั้นเอง โครงสร้างทางปัญญาของแต่ละบุคคลเปรียบเสมือนแผ่นเก็บข้อมูลมากมาย โดยแผ่นเก็บข้อมูลเหล่านี้จะทำหน้าที่แยกแยะสิ่งแวดล้อมที่เรารับรู้ ทำให้บุคคลสามารถแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้าใหม่และสิ่งเร้าเก่าได้ ในเด็กแรกเกิดจะยังมี Schema น้อย และ Schema ที่เกิดขึ้นเป็นปฏิริยาสะท้อนตามธรรมชาติ เช่นการดูดของเด็กเมื่อได้รับการกระตุ้นที่ปาก เมื่อโตขึ้นเด็กเริ่มแยกแยะความแตกต่างได้ เด็กจะมีการเลือกสิ่งที่จะดูด เช่นดูดน้ำนม แต่จะไม่ดูดน้ำเปล่า เมื่อเด็กโตขึ้น Schema ที่เกิดขึ้นจากปฏิริยาสะท้อนจะลดลง มีการแยกแยะและจดจำสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น ทำให้เกิด Schema ที่ซับซ้อนมากขึ้น และ Schema มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่เรารับรู้สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ

2 กระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นกระบวนการทางปัญญาที่บุคคลซึมซับประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่เข้าสู่โครงสร้างทางปัญญาหรือแบบแผนของพฤติกรรม กระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างจะเกิดขึ้นตลอดเวลา Piaget เปรียบ Schema เหมือนบอลลูก และกระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างเป็นการเติมอากาศเข้าสู่บอลลูก บอลลูกจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ไม่มีเปลี่ยนแปลงรูปร่าง นั่นคือยังไม่มีเปลี่ยนแปลง Schema นั้นเอง เช่น เด็กเห็นวัวซึ่งไม่เคยเห็นมาก่อน เด็กบอกว่าเป็นสุนัข เพราะเด็กรับรู้ว่ามี 4 ขาเหมือนกัน แต่เมื่อแม่บอกว่า

ว่า เด็กก็จะมีกรับเอาสิ่งเร้าใหม่เข้าไปเก็บไว้ในโครงสร้างทางปัญญาของตนเอง และเมื่อเห็นว่า ในครั้งต่อไป เด็กจะรับรู้ว่ามันคือว่า เพราะเด็กรู้จักว่าแล้ว

3 กระบวนการปรับโครงสร้าง (Accommodation) Piaget กล่าวว่า ในบางครั้งเมื่อคนเรารับรู้สิ่งเร้าใหม่ การซึมซับเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญาอาจไม่เกิดขึ้น ถ้าในโครงสร้างทางปัญญาของเราไม่มีหน่วยข้อมูลที่เหมาะสมให้บันทึกได้ มี 2 กระบวนการที่เราทำได้ คือ หนึ่ง เราสามารถสร้าง Schema ใหม่ ที่สามารถเก็บสิ่งเร้านั้นได้ หรือสองเราสามารถปรับเปลี่ยน Schema เดิมที่มีอยู่ให้กว้างขึ้นเพื่อรับรู้สิ่งเร้าใหม่ๆ ทั้ง 2 กระบวนการนี้เราเรียกว่าเป็นกระบวนการปรับโครงสร้าง นั่นคือบุคคลมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเดิมที่มีอยู่เพื่อรับเอาประสบการณ์ใหม่เข้ามาอยู่ในโครงสร้างทางปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพการณ์นั้นๆ ได้

กระบวนการทั้งสองนี้ต้องเกิดควบคู่กันไป เมื่อกระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้างเกิดขึ้นโดยสัมพันธ์ต่อเนื่องกันแล้ว จะมีผลให้ทัศนคติด้านความรู้ความเข้าใจของเด็กขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ทำให้เด็กมีประสบการณ์มากขึ้นและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. กระบวนการเข้าสู่สมดุล (Equilibrium) คือ ความสมดุลระหว่าง 2 กระบวนการ คือ Assimilation และ Accommodation นั่นคือเมื่อบุคคลรับรู้ถึงสิ่งเร้าใหม่ๆ และสามารถที่จะเก็บสิ่งเร้าเหล่านั้นเข้าไปใน Schema ได้ก็จะเกิดความสมดุล หรือถ้าบุคคลไม่สามารถเก็บสิ่งเร้าใหม่เข้าไปในโครงสร้างเดิมได้ ก็สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างเดิมให้เหมาะสม เพื่อรับความรู้ใหม่ หรือมีการสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาได้ นั่นก็คือเกิดความสมดุลขึ้นมาเช่นกัน

ความคิดหลักของ Piaget เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับโครงสร้างทางปัญญา เพื่อก่อให้เกิดการกระทำที่เหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นสุข

ความสามารถทางสติปัญญาในทุกๆ ด้านล้วนเป็นผลจากการปรับโครงสร้างทางปัญญาทั้งสิ้น ความสามารถในการเข้าใจในทัศนะของผู้อื่นก็เช่นกัน ก่อนที่เด็กจะเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นได้ เด็กต้องมีการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สามารถยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากที่ตนเองเป็น และนำมาปรับให้เข้ากับความคิดของตนเองได้ เมื่อเด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว เด็กก็จะสามารถเข้าใจความคิด เจตนาที่ส่งผลถึงการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลรอบข้างได้ ทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กจะเกิดขึ้นได้เป็นผลมาจากการผ่านงานพัฒนาการทางสติปัญญา โดยจะเริ่มต้นอยู่ที่อายุประมาณ 3 ปี จนกระทั่งย่างเข้าสู่วัยรุ่น Piaget (1975) ได้เสนอระดับพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) พัฒนาการขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 2 ปี เด็กยังไม่เข้าใจเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับวัตถุ (Object concept) ว่าวัตถุมีความเป็นอิสระ สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ขึ้นกับทารก วัตถุยังคงมีอยู่และสามารถย้ายที่ได้แม้ทารกจะไม่เห็นการโยกย้ายนั้นก็ตาม สำหรับความคิดของทารกแล้ว สิ่งที่ไม่เห็นคือสิ่งที่ไม่มี เด็กต้องใช้เวลาถึง 2 ปีจึงจะเข้าใจความคิดรวบยอดดังกล่าว

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี ในเรื่องการรับรู้เด็กจะมีการรับรู้เฉพาะจุดเด่นของสิ่งเร้า (Centration) โดยไม่สนใจรายละเอียดปลีกย่อยและยังคงมีการคิดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) คือติดอยู่กับการรับรู้ของตนเอง ยังไม่สามารถคิดโดยนำตนเองเข้าไปแทนที่คนอื่นได้ แต่เมื่ออายุย่าง 6-7 ปีเด็กเริ่มที่จะรับรู้ถึงความคิดของผู้อื่นได้ เริ่มที่จะทำในสิ่งที่ให้สังคมพึงพอใจ จากงานวิจัยของ Piaget (1969) ซึ่งได้ทำการศึกษาความจำระยะยาวในเด็กอายุ 4 5 และ 6 ปี โดยให้ดูภาพไม้ที่เรียงกันตามลำดับความสูง 8 แท่ง (Series) และให้เด็กลอกรูปที่เห็นจากความจำทันที จากความจำ 1 สัปดาห์ต่อมา และจากความจำ 6 เดือนต่อมา พบว่าภาพวาดของเด็ก 4 ขวบใน 6 เดือนต่อมามีลักษณะเหมือนกับสิ่งเร้ามากกว่าภาพที่เด็กลอกจากความจำในระยะแรกๆ นั้นแสดงว่าเด็กเข้าใจลักษณะการเป็นชุดของภาพ ในช่วง 5 ปีขึ้นไปเด็กมีความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์จำนวนด้วย

3. ขั้นปฏิบัติการเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กมีความสามารถทางความคิดความเข้าใจมากขึ้น มีการคิดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง มีการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (Decentering) มีความสามารถในการสร้างภาพในใจ (Mental Representation) เป็นขั้นที่กำลังพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ทำให้สามารถแยกความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเองจากผู้อื่น รวมทั้งสามารถบรรยายความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และอารมณ์ตามความรู้สึกของผู้อื่นได้เมื่อตนเองและผู้อื่นได้รับรู้เหตุการณ์ต่างกัน นอกจากนี้เด็กยังมีความสามารถในการจัดข้อมูลอย่างมีเหตุผล คือพัฒนามาจากความสามารถที่จะเข้าใจว่า “ของสิ่งหนึ่งเป็นไปได้มากกว่าหนึ่งอย่าง” เช่น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ ต่างก็เป็นดอกไม้ เป็นต้น

4. ขั้นปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal Operation) เกิดในช่วงอายุ 11-15 ปี เป็นขั้นที่โครงสร้างทางปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์ มีกระบวนการคิดเชิงนามธรรมและคิดตามหลักตรรกศาสตร์ได้เช่น เด็กมีความสามารถในการคิดด้านการเอามารวมกัน การรู้จักตั้งสมมติฐานและแก้ปัญหาจากสมมติฐานนั้นได้ การเข้าใจเรื่องสัดส่วน รวมทั้งรู้จักใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในระดับนี้อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการดูซึมเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญาของเด็กมีความคงที่และสม่ำเสมอ ทำให้เด็กในวัยนั้นเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ

ข้างได้ดี และสามารถปรับตัวได้ ทำให้เด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอย่าง สมบูรณ์

จากแนวคิดของ Piaget สรุปได้ว่า พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นมี ความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กจะมีพัฒนาการขั้นสูงสุด Change of Perspective ได้เมื่อพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal Operation) ซึ่งพบใน เด็กอายุ 11 ปีขึ้นไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจในเด็ก (The child's theory of mind)

ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะจิตใจ สามารถนำมาใช้ในการอธิบายสาเหตุต่างๆของการเกิด พฤติกรรมได้ มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจในเด็กดังนี้

Wellman (1990) กล่าวว่าทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ คือการเข้าใจว่าคนอื่นมีสภาวะของจิตใจ (mental state) โดยรู้ว่าคนอื่นมีความคิด อารมณ์ ความปรารถนา และความเชื่อ จะทำให้เด็ก เข้าใจบุคคลอื่นและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างดี

Flavell, Miller, & Miller, (1993) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจในเด็กว่า เด็กจะไม่สามารถพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้จนกว่าเด็กจะมี ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ การมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจจะทำให้เด็กเกิดกระบวนการทำงานของจิตใจที่ เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆในสังคมรอบตัวเด็ก ทำให้เด็กสามารถอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมของ ผู้อื่นและสามารถทำนายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ โดยการอ้างถึงสาเหตุที่เกี่ยวกับความ เชื่อ ความต้องการ การรับรู้ ความคิด อารมณ์และความตั้งใจได้ การเรียนรู้เกี่ยวกับจิตใจของเด็ก มี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. จิตใจเป็นสิ่งที่อยู่จริง (The mind exists) หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจว่าในโลกนี้มี สิ่งหนึ่งที่เรียกว่าจิตใจ ที่ทำให้มนุษย์มีการรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาและมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่ ปรากฏบนโลกได้ ซึ่งสามารถพบได้ตั้งแต่วัยทารก จากการที่ทารกมองเห็นพ่อแม่เมื่อตกลูกแล้ว หรือการที่ทารกแสดงปฏิกิริยาแตกต่างกันต่อคนและต่อวัตถุ และความเข้าใจในขั้นนี้ทำให้ทารก และเด็กวัยหัดเดินเกิดการเรียนรู้ที่จะคาดการณ์ได้ว่าบุคคลอื่นจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และ นำไปใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. จิตใจสามารถติดต่อกับสิ่งต่างๆที่มีอยู่ในโลกทางกายภาพ(The mind connects to the physical world) คือจิตใจเปรียบเหมือนกล่องดำที่เป็นตัวกลางระหว่างสิ่งเร้าภายนอกกับการ กระทำที่บุคคลจะแสดงออก เด็กสามารถนำเอาสภาวะของจิตใจไปใช้ในการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับ พฤติกรรมโดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งที่มีมากระตุ้นได้ ซึ่งสภาวะของ

จิตใจต่างๆจะรวมถึงอารมณ์ แรงจูงใจ ความตั้งใจ ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ความรู้หรือลักษณะของบุคคลในทางตรงกันข้ามเด็กก็สามารถทำนายพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ว่าเกิดจากสภาวะของจิตใจที่มองไม่เห็น เช่น เกิดจากความเชื่อ หรือเกิดจากความต้องการ ความรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นสภาวะของจิตใจ และพฤติกรรม จะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ ความคิด ความรู้สึก ความตั้งใจและบุคลิกภาพต่อไป

3. จิตใจแยกออกจากโลกภายนอก (The mind is separated from the physical world)

เด็กจะมีความเข้าใจว่าจิตใจสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆที่มีอยู่บนโลกได้ เข้าใจว่าคนสามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งอื่นได้ แม้ว่าในขณะที่นั้นเขาจะไม่เห็นมัน หรือยังไม่ได้สัมผัสหรือกล่าวถึง และความคิดเป็นลักษณะเฉพาะภายในของแต่ละคน ผู้อื่นไม่สามารถรู้ได้ นอกจากนี้เด็กรู้ว่าการจินตนาการมีอยู่จริงและสามารถคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีในโลกได้

4. จิตใจสามารถสร้างตัวแทนของวัตถุและเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้

(The mind can represent objects and events accurately or inaccurately) คือการมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตใจหรือสภาวะของจิตใจว่าบุคคลสามารถสร้างสัญลักษณ์มาแทนสภาวะของจิตใจได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการเข้าใจการคิดโดยใช้สัญลักษณ์มาแทนสัญลักษณ์อีกอันหนึ่งที่ได้คิดไว้ก่อนแล้วที่เรียกว่า Metarepresentation เด็กจะเริ่มมีความสามารถถึงขั้นนี้เมื่ออายุ 4 ปี ทำให้สามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด คือมีความเข้าใจว่าสัญลักษณ์ที่คนเราคิดขึ้นมาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่นเมื่อเราเห็นกล่องลูกกวาด ก็มักจะคิดว่ามีลูกกวาดอยู่ในกล่อง แต่พอเปิดกล่องออกมาปรากฏว่าเป็นดินสอ นั่นหมายความว่าถ้าบุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด บุคคลนั้นจะเข้าใจว่าความเชื่อของตนเองนั้นผิดและสามารถเปลี่ยนความเชื่อของตนเองใหม่กว่าในกล่องนี้มีดินสออยู่ได้ เด็กจะเข้าใจว่าการมีสัญลักษณ์เกี่ยวกับจิตใจนั้นจะสามารถมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาอาจผิดหรือถูกก็ได้ หรืออาจสัมพันธ์หรือขัดแย้งกัน ดังนั้นเมื่อเด็กมีความเข้าใจดังนี้ เด็กจะสามารถเข้าใจความคิดและการกระทำของมนุษย์ได้ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาในขั้นต่อไป

5. จิตใจเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับความเป็นจริงและประสบการณ์ทางอารมณ์ (The mind actively mediate the interpretation of reality and the emotion experienced)

เด็กจะเข้าใจได้ว่าเมื่อจิตใจเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการอธิบายความเป็นจริงและประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้นจิตใจสามารถเลือกการจัดการหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสิ่งแวดล้อม และสามารถบิดเบือนหรือเติมแต่งความจริงต่างๆที่ได้รับมา เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าจิตใจเป็นผู้กระทำ (active mind) มากกว่าเป็นผู้ถูกกระทำ (passive mind) ความสามารถในการเข้าใจสภาวะของจิตใจในขั้นที่ห้านี้จะเกิดเมื่อเด็กมีอายุไม่ต่ำกว่า 6 ปี เด็กจะเริ่มมีความเข้าใจว่ากระบวนการทางจิตใจสามารถสร้างหรือทำให้เกิดความเชื่อที่ผิด ภาพหลอน ความลำเอียง การให้เหตุผล หรือการ

ประมวลความรู้ที่ได้รับมาก่อนหน้านั้น ในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนต้นพบว่าเด็กเริ่มที่จะเปลี่ยนความคิดความเข้าใจ จากที่เคยเข้าใจว่าอารมณ์ของบุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลประสบกับเหตุการณ์ภายนอกโดยตรงไม่ได้มีจิตใจเป็นสื่อกลาง เปลี่ยนมาเป็นเมื่อบุคคลประสบกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งและบุคคลจะมีอารมณ์อย่างไรขึ้นกับสภาวะทางอารมณ์ก่อนหน้านั้นรวมทั้งประสบการณ์หรือการคาดหวังของบุคคลนั้นๆด้วย

กล่าวได้ว่าหากเด็กสามารถผ่านขั้นตอนการเข้าใจจิตใจอย่างสมบูรณ์แล้ว จะทำให้เด็กสามารถเข้าใจทัศนะผู้อื่น คือสามารถเข้าใจ อธิบายหรือทำนายพฤติกรรมต่างๆในสถานการณ์ต่างๆได้

2. เด็กอายุ 6-12 ปี

เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจะพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและจะต้องผ่านกระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้างจนเกิดความสมดุลได้ จากระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่ Piaget ได้เสนอไว้ แสดงให้เห็นว่าก่อนที่เด็กในแต่ละชั้นอายุจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้ จะต้องมีการดำเนินการด้านอื่นๆก่อน ดังนี้

2.1 การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Decentering) เนื่องจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทหรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น โดยปกติแล้วในเด็กเล็กซึ่งอยู่ในขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการจะยึดติดอยู่กับการมองโลกในแง่มุมมองของตนเองเพียงแง่เดียว เด็กไม่สามารถแยกความคิดหรือทัศนะของผู้อื่นออกจากตนได้ เด็กอายุ 2-7 ปีเมื่อมองเห็นสิ่งใดอย่างไรก็คิดว่าผู้อื่นจะมองเห็นเช่นเดียวกับตน เด็กจะไม่เข้าใจว่าทำไมผู้อื่นจึงมองเห็นแตกต่างจากตนไปได้ เด็กจะมีการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเริ่มพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทในช่วงอายุ 6-7 ปีขึ้นไป (Piaget, 1975)

2.2 การมีตัวแทนในจิตใจ (Mental Representation) Perner (1993) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในการเข้าใจเกี่ยวกับจิตใจในรูปแบบของการใช้สัญลักษณ์เพื่อเป็นตัวแทนในจิตใจ โดยกล่าวว่าสภาวะของจิตใจ (Mental States) คือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ซึ่งใช้อธิบายและทำนายการกระทำของบุคคล จากการศึกษาเด็กอายุ 2 ปีพบว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์เพื่อเป็นตัวแทนในจิตใจยังไม่สมบูรณ์ ในการวิจัยแสดงให้เด็กเห็นว่าบุคคลหนึ่งรับประทานส้มและแสดงสีหน้าพึงพอใจ เด็กอายุ 2 ปีสามารถที่จะเข้าใจได้ว่าบุคคลนั้นเกิดความปรารถนาที่จะรับประทานส้มอีก แต่เด็กอายุ 2 ปีจะยังไม่เข้าใจว่าบุคคลอื่นสามารถมีความเชื่อที่ต่างจากตนเองได้ พบว่าเด็กจะมีความสามารถถึงขั้น Metarepresentation เมื่ออายุ 4ปีขึ้นไป คือ

เริ่มสามารถสร้างตัวแทนซ้อนตัวแทน เด็กสามารถเข้าใจการใช้สัญลักษณ์เพื่อเป็นตัวแทนของสถานะจิตใจ รู้ว่าบุคคลมีความคิดอย่างไร โดยเด็กจะเริ่มเข้าใจความคิด ความเชื่อของบุคคลอื่น และเริ่มสามารถเข้าไปในตัวแทนของความคิดของบุคคลอื่นได้

2.3 พัฒนาการการเล่นสมมติ เด็กวัยเรียนเป็นวัยที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลนอกบ้านมากขึ้น การเล่นสมมติประกอบด้วยการแยกพฤติกรรมและวัตถุออกจากสภาพปกติที่เราคุ้นเคยในชีวิตจริงให้มาอยู่ในสภาพของการเล่น พัฒนาการการเล่นสมมติพัฒนามากขึ้นตามระดับอายุ พบว่าเด็กอายุ 5 ปีสามารถเล่นละครสังคมที่มีความซับซ้อนได้

2.4 พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กวัยเรียนมีความเข้าใจพัฒนาการทางอารมณ์ได้ดีกว่าวัยเด็กตอนต้น ดังเช่นงานวิจัยของ พจนีย์ สิทธิอำพรพรณ (2540) ที่ศึกษาพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยอายุ 4-8 ปี พบว่าพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นตามระดับอายุ อายุของเด็กจะเกี่ยวข้องกับระดับความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ และรูปแบบขององค์ประกอบของความเข้าใจอารมณ์ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย โดยพบว่าเด็กไทยอายุ 8 ปี กำลังเข้าสู่พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 4 ได้ คือสามารถแยกแยะอารมณ์ การร่วมกันของอารมณ์ที่มีมากกว่าหนึ่งอารมณ์ในทิศทางของอารมณ์ที่ต่างกัน และระดับความเข้มของอารมณ์ 2 อารมณ์ในระดับที่แตกต่างกันสามารถเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้

พัฒนาการด้านต่างๆดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้คนอื่นได้และเด็กจะมีพัฒนาการด้านต่างๆอย่างสมบูรณ์ เมื่อเข้าสู่ขั้นปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal Operation) ซึ่งเป็นช่วงอายุ 11-15 ปี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้คนอื่น ถึงแม้จะเริ่มพัฒนาบ้างแล้วในเด็กเล็ก แต่ที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาคือ เด็กไทยตั้งแต่อายุ 6-12 ปี เนื่องจากเด็กที่เล็กกว่านี้อาจมีปัญหาในเรื่องการสื่อสาร การใช้ภาษา และอาจจะเบื่อง่ายไม่ให้ความร่วมมือ และเด็กที่มีอายุ 12 ปีนับเป็นช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่น ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้คนอื่นน่าจะพัฒนาอย่างสมบูรณ์แล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528) ศึกษาเชิงทดลองเพื่อพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเข้าไปช่วย จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มทดลอง

ผลัดเปลี่ยนกันแสดงบทบาทสมมติเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวม 12 ครั้ง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่าเดิมและดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าใจบทบาทของตนเองและผู้อื่นมีอิทธิพลต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน

ประภาพร แซ่เตี่ยว (2541) ศึกษาผลของการสอนโดยให้เหตุผลแบบค่านึงถึงบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าการสอนของพ่อแม่โดยให้เหตุผลแบบค่านึงถึงบุคคลอื่น เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้การเข้าใจทัศนะของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากขึ้น

มณี มานะพันธุ์นิยม (2531) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทด้านความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงและต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน โดยใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 จำนวนทั้งสิ้น 671 คน ใช้แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือนักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกันจำนวน 90 คน และนักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่ำจำนวน 84 คน จากนั้นวัดความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิด โดยให้เด็กได้รับรู้เรื่องราวจากภาพการ์ตูนทั้ง 7 ภาพ ซึ่งมีภาพที่ 2 3 และ 5 เป็นภาพที่เสนอข่าวสารส่วนบุคคลของผู้รับการทดสอบ ภาพที่ 2 3 และ 5 นี้ แสดงเหตุการณ์ที่เด็กตกใจกลัวสุนัขและวิ่งหนีสุนัขไปที่ต้นมะม่วง เมื่อเด็กได้รับรู้และเข้าใจเหตุการณ์จากภาพทั้ง 7 แล้ว ให้เด็กทำนายว่าผู้อื่นที่ได้รับรู้เหตุการณ์จากภาพ 4 ภาพที่เหลือคือ ภาพที่ 1 4 6 และ 7 โดยไม่ได้รับข่าวสารในภาพที่ 2 3 และ 5 จะเล่าเรื่องอย่างไร ผู้วิจัยให้เด็กตอบคำถาม 2 คำถาม พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นกลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดมากกว่ากลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน

พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ (2540) ศึกษาพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กอายุ 4-8 ปี จำนวน 50 คน โดยใช้สถานการณ์ต่างๆ 12 สถานการณ์ที่ออกแบบมาใช้กับอารมณ์ต่างๆทั้งหมด 4 อารมณ์ ประกอบด้วยอารมณ์โกรธ ดีใจ เสียใจ ตกใจ และมีภาพวาดการ์ตูนเด็กผู้หญิง ผู้ชาย แสดงอารมณ์หลัก 4 อารมณ์ และรูปวาดที่แสดงความเข้มของอารมณ์หลักแต่ละอารมณ์ ผู้วิจัยเล่าเรื่องจากสถานการณ์ต่างๆ ให้เด็กฟัง และให้เด็กตอบถึงความรู้สึกในแต่ละสถานการณ์ โดยใช้ภาพวาดการ์ตูนให้ตรงกับอารมณ์ และความเข้มของอารมณ์ตามที่ได้รู้รู้สึก พบว่าเด็กไทยอายุ 4 ปี กำลังเข้าสู่พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 เด็กไทยอายุ 5 และ 6 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 1 เด็กไทยอายุ 7 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 2 เด็กไทยอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ในระดับที่ 3 สรุปได้ว่าพัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กไทยวัย 4-8 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นไปตามอายุที่มากขึ้น อายุของเด็ก

เกี่ยวข้องกับระดับความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ และรูปแบบขององค์ประกอบของความเข้าใจอารมณ์ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

ศรีสุดา พิธิษฐศักดิ์ (2526) ศึกษาผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุของเด็กอายุ 5-6 ปี จำนวน 96 คน โดยใช้แบบทดสอบที่ดัดแปลงมาจากงานของ Piaget & Inhelder (1956) และ Hoy (1974) ในตอนแรกแบ่งเด็กเป็นกลุ่มควบคุม 16 คนและกลุ่มทดลอง 16 คนโดยทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไม่แตกต่างกัน จากนั้นให้เด็กกลุ่มทดลองเลือกจับคู่กับเด็กที่ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นคู่ๆจำนวน 16 คู่และจัดให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นเวลา 4 วัน หลังจากนั้น 1 สัปดาห์ผู้วิจัยได้วัดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอีกครั้ง พบว่ากลุ่มทดลองที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีคะแนนการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และภายหลังการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กลุ่มทดลองมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยกว่าก่อนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

งานวิจัยต่างประเทศ

Ambron & Irwin (1975) พบว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นจะช่วยให้เด็กสามารถใช้เหตุผลทางจริยธรรมได้ดีขึ้น โดยพบว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นสูงจะสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตัดสินพฤติกรรมได้ดีกว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นต่ำ

Davis (1983) พบว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนนะของผู้อื่นจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเห็นใจผู้อื่นได้ โดยอ้างจากงานวิจัยเดิมของ Stotland (1969) ที่เสนอไว้ว่าการเกิดความรู้สึกเห็นใจผู้อื่นนี้ เกิดจากความเข้าใจทัศนนะของผู้อื่น ในสองลักษณะคือ สามารถจินตนาการได้ว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรและตนเองจะรู้สึกอย่างไร เมื่ออยู่ในสภาพการที่คล้ายคลึงกัน

Feffer & Gourevitch (1960) ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กวัยเรียน ด้วยงาน Role Taking Task (RTT) ซึ่งประกอบด้วยภาพที่แสดงสถานที่ต่างๆกัน เช่น ห้องนั่งเล่น ห้องเรียน สวนสาธารณะ เป็นต้น แต่ละสถานที่จะมีตัวละครทั้งผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็กต่างๆกัน จากนั้นผู้ทดลองให้เด็กผู้รับการทดลองซึ่งเป็นเด็กอายุ 6-13 ปีบรรยายภาพในแต่ละสถานการณ์(การบรรยายเบื้องต้น) หลังจากเด็กผู้รับการทดลองทวนเรื่องที่เล่าให้ผู้ทดลองฟังแล้วผู้ทดลองจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่างๆในเรื่องนั้น และบรรยายตัวละครนั้นๆให้ผู้ทดลองฟังอีกครั้ง โดยใช้คำสั่งว่า “ขณะนี้ให้หนูสมมติตนเองเป็น_____ (แม่ หรือ เด็ก เป็นต้น)และคิดว่า

หนูอยู่ในสถานการณ์นี้ หนูคิดอย่างไรในเหตุการณ์นี้ หนูจะทำอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ หนูคิดว่าคนอื่น ๆ เป็นอย่างไรบ้าง” จากนั้นผู้ทดลองประเมินความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น จากความสามารถในการสวมบทบาทและบรรยายตัวละครของเด็กตามระดับความสามารถในการ เข้าใจทัศนะผู้อื่นที่ระบุแล้วข้างต้น พบว่าเด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Simple Refocusing เนื่องจากการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นของเด็กกับในตอนที่เด็กสวมบทบาทเป็น ตัวละครนั้นไม่มีความสอดคล้องกัน หรือสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ เด็กอายุ 7-8 ปี มี ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration คือ สามารถสวมบทบาท ตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว และการบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวม บทบาทของตัวละครอื่น ๆ ซึ่งเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม รวมทั้งพบว่าเด็ก อายุ 9 ปีมี ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้นสูงสุด Change of Perspective กล่าวคือสามารถสวม บทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัว อย่างสม่ำเสมอ การบรรยายตัวละครแต่ละตัว นอกจากต้องสามารถบรรยายถึงบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่ง จากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้อง กันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย จากการศึกษาวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเพิ่มขึ้น ตามระดับอายุ และเด็กอายุ 9 ปีมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective

Flavell, Everett, and Croft (1981) ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความสามารถในการ เข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สอง ซึ่งความสามารถในขั้นที่หนึ่งคือ เด็กจะมีความเข้าใจว่า บุคคลอื่นอาจจะไม่ได้เห็นในสิ่งที่ตัวเด็กเห็น ดังนั้นบุคคลสองคน(ตัวเด็กเองและบุคคลอื่น) จึง อาจจะเห็นวัตถุที่ต่างกันได้ พบว่าเด็กอายุ 2 ปีและ 3 ปี มีความสามารถในขั้นนี้แล้ว ส่วน ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นที่สองคือ เด็กจะมีความสามารถเข้าใจได้ว่าเมื่อตัวเด็ก เองและบุคคลอื่นมองวัตถุขึ้นเดียวกันแต่มีลักษณะการมองเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกัน (เช่น บุคคลอื่นมองวัตถุจากด้านบนลงมาในขณะที่เด็กมองวัตถุจากทางด้านล่างขึ้นไป) บุคคลสองคน ย่อมมีความเข้าใจหรือเห็นวัตถุได้แตกต่างกันด้วยนั้น พบว่าเด็กอายุมากกว่า 3 ปี จะมีความสามารถในขั้นนี้ ความสามารถนี้จะสัมพันธ์กับความสามารถของเด็กที่จะมีความเข้าใจ อธิบายและทำนายพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเองและของบุคคลอื่นได้

Galinsky & Moskowitz (2000) ศึกษาความสัมพันธ์ของความสามารถในการเข้าใจ ทัศนะของผู้อื่นที่มีต่อการแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ และการ ปรับตัวให้เป็นที่ขึ้นชอบของคนในกลุ่ม โดยพบว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นช่วยระงับ

การแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ กล่าวคือจะคำนึงถึงผลที่บุคคลอื่นจะได้รับจากการกระทำของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้บุคคลนั้นปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบุคคลรอบข้าง รวมทั้งแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ชื่นชอบของคนในกลุ่มด้วย

Gerris (1997) ศึกษาความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของแม่และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนของเด็ก พบว่าเด็กที่แม่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นต่ำและถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ต้องเชื่อฟังคำสั่งพ่อแม่ตลอดเวลาโดยที่พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก เลี้ยงลูกแบบเผด็จการและเข้มงวดเกินไป มีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถดถอยและล่าช้ากว่าเพื่อนร่วมชั้น รวมทั้งไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นได้

Hollos and Cowan (1973) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กสามกลุ่มที่มาจากสภาพชุมชนต่างกันในประเทศนอร์เวย์ คือ เด็กที่เกิดมาจากชุมชนเกษตรกรรมที่มีลักษณะชนบท เด็กในหมู่บ้าน และเด็กในเมือง อายุ 7-9 ปี รวมทั้งสิ้น 234 คน โดยวัดความสามารถในการสวมบทบาทเป็น 3 งาน

งานที่ 1 Visual Perspective ใช้เครื่องมือเป็นภูเขาจำลอง และมีภาพถ่ายจากทั้ง 4 ด้าน จากนั้นให้เด็กนั่งด้านหนึ่งของภูเขา ผู้วิจัยจับตุ๊กตาหมุนไปแต่ละด้านของภูเขา จากนั้นให้เด็กเลือกว่า ตุ๊กตาควรจะเห็นภาพภูเขาภาพไหนจากตำแหน่งการนั่งนั้นๆ

งานที่ 2 Communication Accuracy ผู้วิจัยเล่าเรื่องให้เด็กฟัง ในขณะที่นั้นผู้ช่วยวิจัยเดินออกไปนอกห้อง ผู้วิจัยเล่าเรื่องไปเรื่อยๆจนจบ จากนั้นให้เด็กทวนเรื่องตามที่ได้ฟัง เข้าใจ จากนั้นผู้ช่วยวิจัยเดินกลับเข้ามาในห้อง ผู้วิจัยขอให้เด็กเล่าเรื่องที่เด็กได้ฟังให้ผู้ช่วยวิจัยฟังอีกครั้ง

งานที่ 3 Role Taking ผู้วิจัยได้ใช้ภาพชุด 7 ภาพของ Flavell (1968) โดยเด็กจะได้ดูภาพการ์ตูน 7 ภาพเป็นเรื่องราวเรียงตามลำดับและผู้วิจัยจะช่วยให้เด็กบรรยายภาพแต่ละภาพและเล่าเป็นเรื่องราวได้ จากนั้นผู้ทดลองนำภาพที่ 2 3 และ 5 ออกไป แล้วให้เด็กทำนายว่าผู้รับการทดลองคนที่ 2 ซึ่งเห็นภาพเพียง 4 ภาพนั้นจะเล่าเรื่องอย่างไรและเข้าใจเหตุการณ์ในเรื่องอย่างไร

ผลการศึกษาทั้ง 3 งานพบว่า แหล่งที่อยู่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสวมบทบาท กล่าวคือเด็กที่มาจากชุมชนเกษตรกรรมมีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำกว่าเด็กที่มาจากในเมืองหรือหมู่บ้าน และเด็กที่มาจากในเมืองและเด็กที่มาจากหมู่บ้านมีความสามารถในการสวมบทบาทไม่ต่างกัน

Hudson, Forman & Brion-Meisels (1982) ได้ศึกษาพบว่า เด็กเกรด 2 ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูงจะอนุমানความต้องการความช่วยเหลือของเด็กอนุบาลได้ถึงแม้ว่าเด็กเล็กจะไม่แสดงการขอความช่วยเหลือโดยตรง อีกทั้งได้ให้ความช่วยเหลือเด็กเล็ก

มากกว่าเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำซึ่งไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือเด็กเล็ก แม้ว่าเด็กเล็กจะแสดงการขอความช่วยเหลืออย่างชัดเจนก็ตาม

Ladd & Oden (1979) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนกับความคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อนในเด็กเกรด 3 และเกรด 5 โดยในชั้นแรกจะมีการประเมินว่าเด็กชอบเล่นเพื่อนแบบไหน และให้เด็กตอบชื่อเพื่อนที่ตนชอบที่สุด 3 ลำดับ จากนั้นแสดงภาพการ์ตูนเป็นรูปเด็กถูกเพื่อนแกล้ง จากนั้นให้เด็กตอบคำถามเกี่ยวกับภาพว่าเด็กจะทำอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่าเด็กที่เป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มเพื่อน ต้องการที่จะช่วยเหลือเพื่อน ไม่อยากแกล้งเพื่อน

Mendelsohn & Michaela (1999) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น และการใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาพฤติกรรมของผู้อื่น พบว่าเด็กที่มีระดับคะแนนความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นสูงจะตัดสินพฤติกรรมการช่วยเหลือทั่วไปว่าดีมากกว่าการกระทำที่เกิดจากแรงจูงใจและความตั้งใจของตนเอง เนื่องจากเด็กสามารถเข้าใจได้ว่าพฤติกรรมช่วยเหลือที่เกิดจากแรงจูงใจและความตั้งใจของตนเองอาจมีผลมาจากการหวังผลตอบแทนหรือการกลัวการถูกตำหนิหรือลงโทษจากสังคมได้

Rothenberg (1970) พบว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นจะพัฒนาได้เต็มที่เมื่อเด็กมีการใช้กลไกการป้องกันตนเองน้อย และมีการเห็นคุณค่าตนเองสูง นั่นคือเด็กเข้าใจความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมรอบข้างมากขึ้นรวมทั้งพฤติกรรมของตนในสังคมด้วย

Selman (1974) ได้ศึกษาระดับพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กรายเรียนอายุ 4 6 8 และ 10 ปี กลุ่มอายุละ 10 คน โดยเด็กผู้รับการทดลองจะได้ฟังเรื่องเป็น 2 ตอน ดังนี้

“โฮลลี่ เป็นเด็กผู้หญิงวัย 8 ปี ที่ชอบปีนต้นไม้มาก วันหนึ่งเธอปีนต้นไม้แล้วพลัดตกลงมาแต่ไม่เป็นอะไรมาก พ่อของโฮลลี่จึงขอร้องและสั่งห้ามไม่ให้โฮลลี่ปีนต้นไม้อีก โฮลลี่สัญญากับพ่อว่าจะไม่ปีนต้นไม้อีก”

“วันต่อมา โฮลลี่ไปหาเพื่อนชื่อฌอน เธอเห็นลูกแมวของฌอนปีนขึ้นไปบนต้นไม้และลงมาไม่ได้ ทุกคนกำลังหาทางช่วยมันก่อนที่มันจะตกลงมา โฮลลี่เป็นคนเดียวที่สามารถปีนต้นไม้ได้เก่งพอที่จะไปช่วยลูกแมวลงมาได้ แต่โฮลลี่ยังจำสัญญาที่ให้ไว้กับพ่อได้”

เมื่อเล่าเรื่องให้เด็กฟังจบแล้ว ผู้ทดลองจะทวนเรื่องกับเด็กอีกครั้ง จากนั้นจะสัมภาษณ์เด็กเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับโฮลลี่ แล้วนำคำตอบที่ได้มาประเมินระดับพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาท พบว่าเด็กอายุ 4 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Level 0 คือมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่สามารถสวมบทบาทผู้อื่นได้ เด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น Level 1 คือเริ่มแยกความแตกต่างของตนเองจากผู้อื่นได้ เด็กอายุ 8 ปี อยู่ในขั้น Level 2 เข้าใจทั้งความคิดของตนเองและของผู้อื่น และพบว่าเด็กอายุ 8 และ 10

ปีที่อยู่ในขั้นสามารถเข้าใจทัศนะของบุคคลที่ 3 ได้ (Third Person and Mutual Perspective Taking-Level 3)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย

คำจำกัดความในงานวิจัย

ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (Perspective Taking) หมายถึง ความสามารถที่นำตนเองเข้าไปแทนที่ผู้อื่น ทำให้เข้าใจ รับรู้ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งเจตนาในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น ทั้งในสถานการณ์คล้ายกัน หรือแตกต่างกันได้

ตามเกณฑ์พัฒนาการของ Piaget (1965) หากจำนวนเด็กในแต่ละกลุ่มอายุมีพัฒนาการความสามารถในงานพัฒนาการขั้นใดขั้นหนึ่งถึง 75 เปอร์เซ็นต์ ถือว่าเด็กในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการความสามารถในขั้นนั้น

ระดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Feffer & Gourevitch (1960) ดังมีรายละเอียดนี้

Simple Refocusing 1 สามารถสวมบทบาทและบรรยายตัวละครได้เพียง 1 ตัวเท่านั้น และสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนเองได้ แต่การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นไม่มีความสอดคล้องกันหรือสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ และไม่สามารถบรรยายความรู้สึกภายในได้

Simple Refocusing 2 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Simple Refocusing 1 คือสามารถบรรยายความรู้สึกภายในของตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นได้สอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ

Consistent Elaboration 1 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Simple Refocusing 2 คือสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว และสามารถบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่ง จากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้สอดคล้องกัน

Consistent Elaboration 2 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Consistent Elaboration 1 คือสามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึกภายในของตัวละครที่สวมบทบาทได้

Change of Perspective สามารถบรรยายตัวละครได้อย่างน้อย 2 ตัวตามเกณฑ์ในขั้น
Consistent Elaboration 2 นอกจากนี้ในการบรรยายตัวละครหนึ่ง จากการสวมบทบาทที่ต่างกัน
ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้อง
กันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงระดับอายุที่เด็กไทยมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น
2. เพื่อเป็นแนวทางให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญและส่งเสริมพัฒนาการด้านความเข้าใจทัศนะผู้อื่นในวัยเด็กซึ่งจะเป็นพื้นฐานทางสังคมของวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กไทย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นเด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6-10 ปี จากโรงเรียนราชวินิตจำนวน 40 คน โรงเรียนวัดพระยาแย่งจำนวน 30 คน และโรงเรียนสัมมาชีวศิลป์จำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 100คน โดยแบ่งตามอายุ ดังนี้

2.1 ระดับอายุ 6 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 6 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 6 ปี 2 เดือน

2.2 ระดับอายุ 7 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 7 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 7 ปี 5 เดือน

2.3 กลุ่มอายุ 8 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 7 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 8 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 8 ปี 2 เดือน

2.4 กลุ่มอายุ 9 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 8 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 9 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 9 ปี 3 เดือน

2.5 กลุ่มอายุ 10 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 9 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 10 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 10 ปี 5 เดือน

เนื่องจากยังไม่พบความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพิ่มกับเด็กอีก 2 กลุ่มอายุ คือกลุ่มอายุ 11 ปีและ 12 ปี จากโรงเรียนวัดพระยาแย่ง และโรงเรียนสวนหลวง กลุ่มอายุละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน

2.6 กลุ่มอายุ 11 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 10 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 11 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 11 ปี 3 เดือน

2.7 กลุ่มอายุ 12 ปี คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 11 ปี 6 เดือนขึ้นไป - 12 ปี 6 เดือน จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน อายุเฉลี่ย 12 ปี 4 เดือน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยเรียน 5 ระดับอายุคือ 6 7 8 9 และ 10 ปี และเพิ่มเติมอีก 2 ระดับอายุเป็น 11 และ 12 ปี โดยมีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการสำรวจข้อมูลจากกระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อเด็กที่มีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

- กลุ่มอายุ 6 ปี มีจำนวน 72 คน
- กลุ่มอายุ 7 ปี มีจำนวน 68 คน
- กลุ่มอายุ 8 ปี มีจำนวน 65 คน
- กลุ่มอายุ 9 ปี มีจำนวน 60 คน
- กลุ่มอายุ 10 ปี มีจำนวน 60 คน
- กลุ่มอายุ 11 ปี มีจำนวน 50 คน
- กลุ่มอายุ 12 ปี มีจำนวน 50 คน

ขั้นที่ 2. ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Assignment) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ โดยการจับฉลากรายชื่อเด็กนักเรียนในแต่ละระดับอายุให้ได้จำนวน 20 คน เป็นชาย 10 คน และหญิง 10 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 140 คน

การออกแบบงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบทดสอบการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (Role Taking Task) ของ Feffer & Gourevitch (1960) ที่ประเมินพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็ก จากความสามารถในการสวมบทบาทและการบรรยายตัวละคร และผู้วิจัยได้สร้างภาพแสดงสถานการณ์ต่างๆกันจำนวน 4 เรื่องพร้อมทั้งแผ่นคู่มือคำถาม แผ่นบันทึกความสามารถในการสวมบทบาทและบรรยายตัวละคร รวมทั้งแบบประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevitch (1960)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผ่นภาพแสดงสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้ (รายละเอียดดูในภาคผนวก ก)

ภาพที่ ก.1 เด็กผู้ชาย 2 คนวิ่งแข่งกัน เด็กคนที่หนึ่งซึ่งวิ่งนำหน้าอยู่หกล้มก่อนเข้าถึงเส้นชัย เด็กคนที่สองกำลังวิ่งตามมาติดๆ และจะต้องเข้าเส้นชัยอย่างแน่นอน

ภาพที่ ก.2 เด็กผู้หญิงชอบรับประทานทานอมยิ้มจนเกิดอาการปวดฟัน และหมอฟันบอกว่าจะต้องโดนถอนฟันที่ผุออก

ภาพที่ ก.3 เด็กคนหนึ่งไปซื้ออาหาร แต่พบว่าตนเองไม่มีเงินในกระเป๋า ทั้งที่แม่ค้าได้ตักอาหารให้เรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ ก.4 เด็กบ่นว่าคุณแม่ทำให้พาไปสวนสนุก แต่คุณแม่ปฏิเสธเพราะต้องไปเฝ้าคุณยายที่ป่วย

2. แผ่นคู่มือคำถาม (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

3. แผ่นบันทึกความสามารถในการสวมบทบาทและบรรยายตัวละคร ตารางที่ ข.1 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

4. แผ่นประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ตารางที่ ข.2 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

5. เทปบันทึกเสียง

หลังการสร้างแผ่นภาพแสดงสถานการณ์ต่างๆ 4 สถานการณ์ แผ่นคู่มือคำถาม แผ่นบันทึกความสามารถในการสวมบทบาทและบรรยายตัวละคร และแผ่นประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดสอบเด็กจำนวน 20 คนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อตรวจสอบว่าเด็กสามารถที่จะบรรยายภาพตามเรื่องที่ได้เห็นหรือไม่ รวมทั้งสามารถเข้าใจคำถามที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงโดยเพิ่มขั้นตอนในการสนทนากับเด็กเพื่อสามารถช่วยกระตุ้นให้เด็กบรรยายตัวละครต่างๆในภาพได้ง่ายขึ้น

คุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงของเครื่องมือ (Validity)

ผู้วิจัยได้ขอความกรุณาให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคณาจารย์ในหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา พัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่าน (รายชื่ออยู่ในภาคผนวก ค) เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและเนื้อหาเครื่องมือ โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินว่าเครื่องมือนี้มีความเหมาะสมต่อเมื่อได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุงสิ่งต่อไปนี้

1. ตัวละครในภาพไม่ให้มีหน้าตา เพื่อให้เด็กบรรยายความคิดความรู้สึกของตัวละครได้จริง จากความเข้าใจสถานการณ์มิใช่การอ่านจากสีหน้าที่ตัวละครแสดงออกมา

2. ปรับเนื้อเรื่องของภาพไม่ให้ซับซ้อนจนเกินไป

3. ปรับคำพูดที่ใช้สนทนากับเด็กให้กระชับและเข้าใจง่ายขึ้น

หลังการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงนำไปทดสอบในการศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ผู้ช่วยวิจัย

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 1 คน ดังนั้นก่อนการศึกษา นำร่อง จึงต้องทำการฝึกผู้ช่วยวิจัยให้สามารถทดสอบและใช้แบบประเมินขั้นพัฒนาการ ความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นได้ถูกต้อง โดยมีขั้นตอนในการฝึกผู้วิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดแก่ผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน
2. ผู้วิจัยอธิบายลักษณะพฤติกรรมและเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการในแต่ละขั้นให้เข้าใจตรงกัน
3. ผู้วิจัยได้ลองทดสอบเด็กอย่างไม่เป็นทางการจำนวนทั้งหมด 20 คนเพื่อจะดูความเข้าใจ ภาษาที่ใช้ในแบบทดสอบเด็ก รวมทั้งเป็นการฝึกผู้ช่วยวิจัย ก่อนทำการศึกษานำร่อง
4. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมทดสอบเด็กและร่วมฟังเทปบันทึกเสียงการบรรยายสถานการณ์ของเด็กพร้อมกัน โดยต่างคนต่างประเมินความสามารถของเด็กทีละข้อตามเกณฑ์ในแผนประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนคติผู้อื่น
5. ในระหว่างการทดสอบผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยฝึกและร่วมกันประเมินขั้นพัฒนาการ ความสามารถในการเข้าใจทัศนคติผู้อื่นของเด็กทั้ง 20 คนจนได้ค่า Inter-rater reliability เฉลี่ย เท่ากับ 0.94

การศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ในการศึกษานำร่อง ผู้วิจัยได้ทดสอบกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจริงทุกประการแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนราชวินิต อายุระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 30 คน แบ่งเป็นชาย 15 คนและหญิง 15 คน ตามแต่ละระดับอายุ ดังนี้

- กลุ่มอายุ 6 ปี อายุเฉลี่ย 6 ปี 4 เดือน จำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน
- กลุ่มอายุ 7 ปี อายุเฉลี่ย 7 ปี 2 เดือน จำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน
- กลุ่มอายุ 8 ปี อายุเฉลี่ย 8 ปี 2 เดือน จำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน
- กลุ่มอายุ 9 ปี อายุเฉลี่ย 9 ปี 4 เดือน จำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน
- กลุ่มอายุ 10 ปี อายุเฉลี่ย 10 ปี 2 เดือน จำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 3 คน

การทดสอบเด็กทำเป็นรายบุคคล และผู้วิจัยได้ทำการสลัปลำดับภาพทั้ง 4 เรื่องที่แสดงให้เด็กดู เพื่อเป็นการถ่วงดุล(Counterbalance) จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ร่วมทดสอบและบันทึกเสียงการโต้ตอบของลงในเทปบันทึกเสียง เพื่อนำมาประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กในลำดับต่อไป

การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงแบบ Inter-rater reliability จากเด็กอายุ 6-10 ปี จำนวนทั้งหมด 30 คน โดยนำเทปที่บันทึกเสียงการโต้ตอบของเด็กมารวมฟังกับผู้ช่วยวิจัย จากนั้นทั้งสองคนต่างประเมินระดับขั้นความสามารถของเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อเสร็จแล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำผลการประเมินของเด็กทุกคนมาหาค่าความเที่ยง ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96

ข้อจำกัดการวิจัย

เนื่องจากการทดสอบพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของไทยเด็กช่วงอายุ 11-12 ปี จำนวน 40 คน เป็นการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บเพิ่มเติมเนื่องจากไม่พบพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยในระดับ Change of Perspective รวมทั้งช่วงที่เก็บข้อมูลพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยใน 2 ช่วงอายุดังกล่าว เป็นช่วงที่โรงเรียนต่างๆที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างปิดภาคหมดแล้ว ผู้วิจัยสามารถติดต่อขอทดสอบเด็กเพิ่มเติมได้ใน 2 โรงเรียนเท่านั้น คือ โรงเรียนวัดพระยาแยงและโรงเรียนสวนหลวง จึงไม่สามารถหาค่าความเที่ยงแบบ Inter-rater reliability ของกลุ่มตัวอย่าง 2 ช่วงอายุนี้ได้

วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณบดีคณะจิตวิทยาถึงผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน

3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นเรียนในการสำรวจข้อมูลจากระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อนักเรียนที่มีอายุตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละระดับอายุ และสุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ
4. ก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็กทุกระดับอายุ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับเด็กเป็นเวลา 1 สัปดาห์
5. หลังจากได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็กแล้ว ผู้ช่วยวิจัยนำเด็กเข้ามาในห้องที่ละคน จัดให้เด็กนั่งด้านหนึ่งของโต๊ะหันหน้าเข้าหาผู้วิจัย
6. จากนั้นผู้วิจัยให้เด็กดูภาพแล้วเล่าเรื่องให้ผู้วิจัยฟัง โดยมีการบันทึกเสียงคำตอบของเด็กไว้เป็นหลักฐาน (การบรรยายเบื้องต้น) โดยใช้คำพูดดังนี้ (ตัวอย่างแสดงในภาคผนวก ข)

“หนูลองเล่าเรื่องจากภาพนี้ให้พี่ฟังหน่อยซิคะ” (ให้เด็กดูภาพ)

6.1 หากเด็กสามารถเล่าเรื่องได้ด้วยตนเอง ทำการทดสอบในขั้นต่อไป

6.2 หากเด็กไม่สามารถเล่าเรื่องด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยกระตุ้นด้วยการถามคำถามต่อไปนี้

- “หนูลองตั้งชื่อตัวละครแต่ละตัวในภาพนี้ซิคะ” (เว้นช่วงให้เด็กตอบ)

- “เล่าให้พี่ฟังซิว่า แต่ละคนกำลังทำอะไร (เว้นช่วงให้เด็กตอบ) เกิดอะไรขึ้นกับ_____ (ชื่อคนที่ 1) และ _____ (ชื่อคนที่ 2)” (เว้นช่วงให้เด็กตอบ)

7. จากนั้นผู้วิจัยขอให้เด็กบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ตามความคิดของเด็กเอง (การบรรยายเบื้องต้น) แล้วบันทึกสิ่งที่เด็กพูดลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ในเบื้องต้น (ช่อง A) และ (ช่อง D) ของตารางที่ ข.1 ตามลำดับ โดยใช้คำพูดดังนี้

“ตามความคิดของหนู หนูคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“หนูคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) จะทำอะไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ตามความคิดของหนู หนูคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“หนูคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) จะทำอะไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

8. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่อง
ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง (การสวมบทบาท) จากนั้นบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่
1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 (ช่อง B) ของตารางที่ ข.1 โดยใช้คำพูด
ดังนี้

“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองเป็น _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) แล้วเล่าให้พี่ฟังซิคะ
ว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) คิดอย่างไรกับ _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) บ้างคะ”

9. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 2
ตามเรื่องที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่
สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 (ช่อง E) ของตารางที่ ข.1 โดยบอกเด็กว่า

“ตอนนี้หนูยังเป็น _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) อยู่ นะคะ มองไปที่ _____ (ชื่อตัวละครที่ 2)
(ชื่อตัวละครที่ 2) ซิ (เรียกชื่อตัวละครตัวที่ 1) คิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิด
อย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” และคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) จะทำ
อย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“ (เรียกชื่อตัวละครที่ 1) คิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรกับหนูบ้าง”

10. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่อง
ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่สวม
บทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 (ช่อง F) ของตารางที่ ข.1 โดยใช้คำพูดดังนี้ (การสวม
บทบาท)

“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองจาก (ชื่อตัวละครที่ 1) เป็น (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) นะคะ แล้วเล่า
ให้พี่ฟังซิคะว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) คิดอย่างไรกับ _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) บ้างคะ”

11. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 1
ตามเรื่องที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่
สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 (ช่อง C) ของตารางที่ ข.1 โดยบอกเด็กว่า (การสวม
บทบาท)

“ตอนนี้หนูยังเป็น _____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) อยู่ นะคะ มองไปที่ _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) (ชื่อที่ตัวละครที่ 1) ซิ (เรียกชื่อตัวละครตัวที่ 2) คิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” และคิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“(เรียกชื่อตัวละครที่ 2) คิดว่า _____ (ชื่อที่ตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรกับหนูบ้าง”

12. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยบันทึกการบรรยายตัวละครของเด็กจากเทป ลงสู่ตารางบันทึกข้อมูลการบรรยายตัวละคร (ตารางที่ ข.1)
13. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยต่างประเมินความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็ก โดยพิจารณาจากลักษณะการสะท้อนความคิดของบทบาทต่างๆต่อเรื่องที่เด็กเล่าตามเกณฑ์ของ Feffer & Gourevitch (1960) แล้วแปลผลข้อมูลจากตารางที่ ข.1 สู่ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (ตารางที่ ข.2)
14. จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสรุปขึ้นพัฒนาการความสามารถความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กแต่ละคน
15. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทดสอบค่า inter-rater reliability ของเด็กจำนวนทั้งหมด 100 คน เพื่อให้ได้ค่า r อย่างน้อย = 0.9 อย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงการทดสอบ และได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96

การแปลผลข้อมูล

ในตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย (ตารางที่ ข.2) ผู้วิจัยกำหนดให้กาเครื่องหมาย / ในข้อที่เด็กมีความสามารถตามเกณฑ์ และกำหนดให้กาเครื่องหมาย X ในกรณีที่เด็กไม่ได้มีความสามารถตามเกณฑ์ ผู้วิจัยจะทำการแปลผลข้อมูลจากตารางบันทึกข้อมูลการบรรยายตัวละคร (ตารางที่ ข.1) สู่ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย (ตารางที่ ข.2) ตามลำดับตัวละครที่เด็กเลือกบรรยาย โดยแยกเป็น 2 กรณี คือ

- กรณีที่ 1 ในเรื่องที่เด็กสามารถบรรยายตัวละครได้เพียง 1 ตัว ก็จะแปลผลจากช่อง
A → C ของตารางที่ 1
- กรณีที่ 2 ในเรื่องที่เด็กสามารถบรรยายตัวละครได้ทั้ง 2 ตัว ก็จะแปลผลจากช่อง
A → F ของตารางที่ 1

เกณฑ์การบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น

- 1 เด็กสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนเองได้
ให้แปลผลจากช่อง A สำหรับตัวละครที่ 1 และแปลผลจากช่อง D สำหรับตัวละครที่ 2
- 2 การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันหรือไม่สอดคล้องกัน
ให้ดูความสอดคล้องจากช่อง B เทียบกับช่อง A สำหรับตัวละครที่ 1
และดูความสอดคล้องจากช่อง F เทียบกับช่อง D สำหรับตัวละครที่ 2
- 3 การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ
การจะตัดสินว่าเด็กบรรยายตัวละครได้สอดคล้องอย่างสม่ำเสมอหรือไม่นั้น ให้เทียบจากทั้ง 4 เรื่อง คือทั้งหมด 8 ตัวละคร โดยเด็กจะต้องทำได้ไม่น้อยกว่า 3 เรื่องคือ 6 ตัวละคร จึงจะจัดว่ามีความสม่ำเสมอ
- 4 สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว
ให้แปลผลจากช่อง C เทียบกับช่อง A และ B สำหรับตัวละครที่ 1
และแปลผลจากช่อง E เทียบกับช่อง D และ F สำหรับตัวละครที่ 2
- 5 สามารถบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่งจากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้
สอดคล้องกัน
ให้แปลผลจากช่อง B เทียบกับช่อง C สำหรับตัวละครที่ 1
และแปลผลจากช่อง E เทียบกับช่อง F สำหรับตัวละครที่ 2
- 6 เมื่อสวมบทบาทเป็นตัวละครหนึ่งๆสามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึกของตัวละครตัวนั้นได้
ให้แปลผลจากช่อง B และช่อง C สำหรับตัวละครที่ 1
และแปลผลจากช่อง E และช่อง F สำหรับตัวละครที่ 2
7. การบรรยายตัวละครตัวหนึ่ง จากการสวมบทบาทที่แตกต่างกัน สามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกได้
ให้แปลผลจากช่อง B เทียบกับช่อง C สำหรับตัวละครที่ 1
แปลผลจากช่อง E เทียบกับช่อง F สำหรับตัวละครที่ 2
โดยการบรรยายตัวละครทั้ง 2 ตัวในเรื่องนั้นมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่อง

การสรุปขั้นพัฒนาการความสามารถความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่น

เมื่อผู้วิจัยแปลผลข้อมูลแล้ว จึงทำการสรุปขั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละคนในแต่ละกลุ่มอายุ ตามเกณฑ์ดังนี้

ขั้น Simple Refocusing 1 1.สามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนเองได้
2.สามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวบบทบาท เป็นตัวละครนั้นได้สอดคล้องกัน และสามารถสวบบทบาทได้เพียง 1 ตัวเท่านั้น

ขั้น Simple Refocusing 2 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Simple Refocusing 1 คือ
3. สามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวบบทบาท เป็นตัวละครนั้นได้สอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ

ขั้น Consistent Elaboration 1 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Simple Refocusing 2 คือ
4. สามารถสวบบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว
5. สามารถบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่งจากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้สอดคล้องกัน

ขั้น Consistent Elaboration 2 มีความสามารถเพิ่มขึ้นจากขั้น Consistent Elaboration 1 คือ
6.สามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึกภายในของตัวละครที่สวบบทบาทได้

ขั้น Change of Perspective .สามารถบรรยายตัวละครได้อย่างน้อย 2 ตัวตามเกณฑ์ในขั้น Consistent Elaboration 2 นอกจากนี้ในการบรรยายตัวละครหนึ่ง จากการสวบบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่อง

- ในเรื่องที่เด็กบรรยายตัวละครได้เพียง 1 ตัว จะสรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กในเรื่องนั้น ตามระดับขั้นที่วิเคราะห์ได้
- ในเรื่องที่เด็กสามารถบรรยายตัวละครได้ 2 ตัว ผู้วิจัยจะสรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กจากการบรรยายตัวละครแต่ละตัว หากอยู่ในขั้นพัฒนาการที่ต่างกัน จะสรุปการบรรยายตัวละครในเรื่องนั้นตามขั้นความสามารถที่สูงกว่า เช่น การบรรยายตัวละครตัวที่ 1 จัดอยู่ในขั้น Simple Refocusing 2 แต่การบรรยายตัวละครตัวที่ 2 จัดอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1 ให้สรุปในเรื่องนี้ว่าเด็กมีความสามารถอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2 (Feffer & Gourevitch,1960)

- เมื่อสรุปขั้นพัฒนาการครบทั้ง 4 เรื่องแล้ว จะสรุปขั้นพัฒนาการรวมของเด็กคนนั้น โดยดูจากพัฒนาการขั้นสูงสุดที่เด็กคนนั้นสามารถทำได้ (Feffer & Gourevitch, 1960)
- แสดงผลในตารางบันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น โดยใช้เครื่องหมาย / เพื่อแสดงการผ่านขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นแต่ละขั้นตามเกณฑ์ของ Feffer & Gourevitch (1960)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กในแต่ละระดับอายุ มาแจกแจงความถี่ เพื่อตรวจสอบจำนวนเด็กที่สามารถผ่านการทดสอบ แล้วแสดงผลเป็นเปอร์เซ็นต์(%)
2. นำข้อมูลที่ได้มาแสดงผล เพื่อให้เป็นภาพของพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง 6-12 ปี

การนำเสนอข้อมูล

1. แสดงตารางสรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กแต่ละกลุ่มอายุ
2. แสดงตารางสรุปขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยโดยรวมตามกลุ่มอายุและเพศ

บทที่ 3

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1   เสนอพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย ในแต่ละกลุ่มอายุ
- ตอนที่ 2   เสนอตารางสรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย โดยรวมตามกลุ่มอายุและเพศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1

ตารางที่ 3.1 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 6 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing 1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	ราชวินิต	/	-	-	-	-
2	ชาย	ราชวินิต	/	/	-	-	-
3	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	-	-
4	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
5	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	-	-	-	-
6	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	/	-	-	-
7	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	-
8	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	-	-	-	-
9	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	-	-	-	-
10	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
11	หญิง	ราชวินิต	/	-	-	-	-
12	หญิง	ราชวินิต	/	-	-	-	-
13	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	-	-
14	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	-	-
15	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	-	-
16	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	-	-
17	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	-	-
18	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	-	-	-	-
19	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	-	-	-
20	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	-	-	-

เด็กไทยอายุ 6 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้น Simple Refocusing 1 (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) กล่าวคือสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนเองได้ และสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นได้สอดคล้องกันแต่ยังไม่มีความสม่ำเสมอ นอกจากนี้สามารถสวมบทบาทได้เพียง 1 ตัวเท่านั้น เด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความสามารถอยู่ในขั้น Simple Refocusing 2 จำนวน 13 คน (เด็กผู้ชาย 6 คน เด็กผู้หญิง 7 คน) ในขั้นนี้เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้นคือ สามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นได้สอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังคงสวมบทบาทได้เพียง 1 ตัวเท่านั้น เด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 1 ได้เป็นจำนวน 9 คน (เด็กผู้ชาย 4 คน เด็กผู้หญิง 5 คน) ในขั้นนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว โดยสามารถบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่ง จากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้สอดคล้องกัน และเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 ได้เป็นจำนวน 2 คน (เป็นเด็กผู้ชายทั้งหมด 2 คน) ในขั้นนี้เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้นคือ สามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึกภายในของตัวละครที่สวมบทบาทได้

ตารางที่ 3.2 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 6 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย	10	10	6	4	2	-
(%ชาย)	(100 %)	(100 %)	(60 %)	(40 %)	(20 %)	
หญิง	10	10	7	5	-	-
(%หญิง)	(100 %)	(100 %)	(70 %)	(50 %)		
รวม	20	20	13	9	2	-
(%รวม)	(100 %)	(100 %)	(65 %)	(45 %)	(10 %)	

ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 100 เปอร์เซ็นต์ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 เด็กไทย 6 ปี (เด็กผู้ชาย 60 เปอร์เซ็นต์และเด็กผู้หญิง 70 เปอร์เซ็นต์) จำนวน 65 เปอร์เซ็นต์พัฒนาสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 2 เด็กไทยอายุ 6 ปี (เด็กผู้ชาย 40 เปอร์เซ็นต์และเด็กผู้หญิง 50 เปอร์เซ็นต์) จำนวน 45 เปอร์เซ็นต์พัฒนาสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 6 ปี (เด็กผู้ชาย 20 เปอร์เซ็นต์) จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์พัฒนาสู่ความสามารถใน

การเข้าใจที่คนละผู้หนึ่งชั้น Consistent Elaboration 2 คือสามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึก
ภายในของตัวละครที่สวมบทบาทได้

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 6 ปีมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจที่คนละผู้หนึ่งชั้น
Simple Refocusing 1

ตารางที่ 3.3 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจที่คนละผู้หนึ่งชั้นของ Feffer &
Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 7 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจที่คนละผู้หนึ่งชั้น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	-	-
2	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	-	-
3	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
4	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
5	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	-	-	-
6	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
7	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
8	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
9	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
10	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
11	หญิง	ราชวินิต	/	/	-	-	-
12	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	-	-
13	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
14	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
15	หญิง	วัดพระยาไยง	/	-	-	-	-
16	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
17	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
18	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
19	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
20	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-

เด็กไทยอายุ 7 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นชั้น Simple Refocusing 1 (เด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) เด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 19 คน (เด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 9 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นชั้น Simple Refocusing 2 เด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 17 คน (เด็กผู้ชาย 9 คน และเด็กผู้หญิง 8 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นชั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 6 คน (เด็กผู้ชาย 4 คนและเด็กผู้หญิง 2 คน) มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงชั้น Consistent Elaboration 2

ตารางที่ 3.4 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 7 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย	10	10	10	9	4	-
(%ชาย)	(100%)	(100%)	(100%)	(90%)	(40%)	
หญิง	10(100	10	9	8	2	-
(%หญิง)	%)	(100%)	(90%)	(80%)	(20%)	
รวม	20(100	20	19	17	6	-
(%รวม)	%)	(100%)	(95%)	(85%)	(30%)	

ผลการวิจัยพบว่าเด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นในระดับชั้น Simple Refocusing 1 เด็กไทยอายุ 7 ปี(เด็กผู้ชาย 100 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 90 เปอร์เซนต์) จำนวน 95 เปอร์เซนต์ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นในชั้น Simple Refocusing 2 เด็กไทยอายุ 7 ปี(เด็กผู้ชาย 90 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 80 เปอร์เซนต์) จำนวน 85 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นอยู่ในชั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 7 ปี(เด็กผู้ชาย 40 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 20 เปอร์เซนต์) จำนวน 30 เปอร์เซนต์พัฒนาสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นอยู่ในชั้น Consistent Elaboration 2

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 7 ปีมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนนะผู้อื่นอยู่ในชั้น Consistent Elaboration 1

ตารางที่ 3.5 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 8 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
2	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
3	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
4	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
5	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
6	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
7	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
8	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
9	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
10	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
11	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	-	-
12	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
13	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
14	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
15	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
16	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
17	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
18	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	-	-
19	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
20	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-

เด็กไทยอายุ 8 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คนและเด็กผู้หญิง 10 คน) เด็กไทยอายุ 8 ปี ทั้งหมดผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 2 (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) เด็กไทยอายุ 8 ปี ทั้งหมดผ่านพัฒนาการความสามารถ

ในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นขั้น Consistent Elaboration 1 (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) เด็กไทยอายุ 8 ปี มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 จำนวน 14 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 7 คนและเด็กผู้หญิง 7 คน)

ตารางที่ 3.6 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 8 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย (%ชาย)	10(100 %)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	7 (70%)	-
หญิง (%หญิง)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	7 (70%)	-
รวม (%รวม)	20(100 %)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	14 (70%)	-

ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 8 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในระดับขั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 8 ปี (เด็กผู้ชาย 70 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 70 เปอร์เซนต์) จำนวน 70 เปอร์เซนต์พัฒนาสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 2 แต่ยังไม่ถือว่ามีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้นดังกล่าว (Piaget, 1965)

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 8 ปี ยังคงมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.7 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 9 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
2	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
3	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
4	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	/
5	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
6	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
7	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
8	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
9	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
10	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	/
11	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
12	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
13	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
14	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	/
15	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	-	-
16	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
17	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
18	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
19	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
20	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-

เด็กไทยอายุ 9 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 ขั้น Simple Refocusing 2 และขั้น Consistent Elaboration 1 จำนวน 20 คน ผู้ชาย 10 คน ผู้หญิง 10 คน เด็กไทยอายุ 9 ปี ที่มีความสามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 มีจำนวน 18 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 9 คนและเด็กผู้หญิง 9 คน) และเด็กไทยอายุ 9 ปี ที่มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงขั้น Change of Perspective มีจำนวน 4 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 2 คนและเด็กผู้หญิง 2 คน)

ตารางที่ 3.8 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 9 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย (%ชาย)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	2 (20%)
หญิง (%หญิง)	10(100 %)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	2 (20%)
รวม (%รวม)	20(100 %)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	18 (90%)	4 (20%)

ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 100 เปอร์เซ็นต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นผ่านระดับขั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 9 ปี (เด็กผู้ชาย 90 เปอร์เซ็นต์และเด็กผู้หญิง 90 เปอร์เซ็นต์) จำนวน 90 เปอร์เซ็นต์มีพัฒนาการความสามารถในขั้น Consistent Elaboration 2 นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กไทยอายุ 9 ปี(เด็กผู้ชาย 20 เปอร์เซ็นต์และเด็กผู้หญิง 20 เปอร์เซ็นต์) จำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ที่พัฒนาความสามารถเข้าสู่ขั้นสูงสุด Change of Perspective

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 9 ปี มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 2

ตารางที่ 3.9 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 10 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	-	-
2	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	-
3	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	/
4	ชาย	ราชวินิต	/	/	/	/	/
5	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	-
6	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	-
7	ชาย	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	/
8	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
9	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
10	ชาย	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
11	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
12	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	-
13	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	/
14	หญิง	ราชวินิต	/	/	/	/	/
15	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	-	-
16	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	-
17	หญิง	วัดพระยาหยัง	/	/	/	/	/
18	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
19	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	-
20	หญิง	สัมมาชีวะศิลป์	/	/	/	/	/

เด็กไทยอายุ 10 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 ขั้น Simple Refocusing 2 และขั้น Consistent Elaboration 1 ละเด็กไทยอายุ 10 ปี มีพัฒนาการความสามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 จำนวน 18 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 9 คนและเด็กผู้หญิง 9 คน) และเด็กไทยอายุ 10 ปี ที่สามารถผ่านไปสู่พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุด Change of Perspective มีจำนวน 7 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 3 คน และเด็กผู้หญิง 4 คน)

ตารางที่ 3.10 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 10 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย (%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	3 (30%)
หญิง (%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	4 (40%)
รวม (%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	18 (90%)	7 (35%)

ผลการวิจัยพบว่าเด็กไทยอายุ 10 ปี (เด็กผู้ชาย 90 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 90 เปอร์เซนต์) จำนวน 90 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2 และเด็กไทยอายุ 10 ปี (เด็กผู้ชาย 30 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 40 เปอร์เซนต์) จำนวน 35 เปอร์เซนต์ที่มีพัฒนาความสามารถสูงขึ้นสูงสุด Change of Perspective

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 10 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 2 และจำนวนเด็กที่พัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นถึงขั้น Change of Perspective มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากระดับอายุ 9 ปี จาก 20 เปอร์เซนต์เป็น 35 เปอร์เซนต์ แต่ยังไม่ถือว่ามีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในระดับดังกล่าว

ตารางที่ 3.11 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 11 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	-	-
2	ชาย	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	-
3	ชาย	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	-
4	ชาย	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	/
5	ชาย	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	/
6	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	-
7	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
8	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
9	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
10	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
11	หญิง	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	-	-
12	หญิง	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	-
13	หญิง	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	/
14	หญิง	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	/
15	หญิง	วัดพระยาไย้ง	/	/	/	/	/
16	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	-
17	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
18	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
19	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
20	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/

เด็กไทยอายุ 11 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 ขั้น Simple

Refocusing 2 ขั้น Consistent Elaboration 1 และเด็กไทยอายุ 11 ปี สามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 จำนวน 18 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 9 คนและเด็กผู้หญิง 9 คน) และเด็กไทยอายุ 11 ปี ที่สามารถผ่านไปถึงขั้น Change of Perspective มีจำนวน 13 คน (เป็นผู้ชาย 6 คน และเป็นผู้หญิง 7 คน)

ตารางที่ 3.12 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 11 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย (%ชาย)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	6 (60%)
หญิง (%หญิง)	10(100 %)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	7 (70%)
รวม (%รวม)	20(100 %)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	18 (90%)	13 (65%)

ผลการวิจัยพบว่าเด็กไทยอายุ 11 ปี (เด็กผู้ชาย 90 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 90 เปอร์เซนต์) จำนวน 90 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 2 และเด็กไทยอายุ 11 ปี (เด็กผู้ชาย 60 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 70 เปอร์เซนต์) จำนวน 65 เปอร์เซนต์ที่กำลังพัฒนาความสามารถเข้าสู่ขั้นสูงสุด Change of Perspective แต่ยังไม่แน่ใจว่ามีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในระดับดังกล่าว

สรุปได้ว่า เด็กไทยอายุ 11 ปี ยังคงมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2 และเด็กไทยอายุ 11 ปีที่พัฒนาสู่ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Change of Perspective มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากระดับอายุ 10 ปี จาก 35 เปอร์เซนต์ เป็น 65 เปอร์เซนต์

ตารางที่ 3.13 บันทึกลำดับขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของ Feffer & Gourevitch (1960). ในเด็กไทยอายุ 12 ปี

คนที่	เพศ	โรงเรียน	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น Feffer & Gourevitch (1960).				
			Simple Refocusing1	Simple Refocusing2	Consistent Elaboration1	Consistent Elaboration2	Change of Perspective
1	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
2	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
3	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
4	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
5	ชาย	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
6	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	-	-
7	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
8	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
9	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
10	ชาย	สวนหลวง	/	/	/	/	/
11	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
12	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	-
13	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
14	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
15	หญิง	วัดพระยาไยง	/	/	/	/	/
16	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
17	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
18	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
19	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/
20	หญิง	สวนหลวง	/	/	/	/	/

เด็กไทยอายุ 12 ปี ทั้งหมดจำนวน 20 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 10 คน และเด็กผู้หญิง 10 คน) ผ่านพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้น Simple Refocusing 1 จำนวน 20 คน ขั้น Simple Refocusing 2 ขั้น Consistent Elaboration 1 จำนวน 20 คน ผู้ชาย 10 คน ผู้หญิง 10

คน และเด็กไทยอายุ 12 ปี ที่สามารถผ่านไปถึงขั้น Consistent Elaboration 2 มีจำนวน 19 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 9 คนและเด็กผู้หญิง 10 คน) และเด็กไทยอายุ 12 ปี มีความสามารถผ่านไปถึงขั้น Change of Perspective จำนวน 16 คน (เป็นเด็กผู้ชาย 8 คนและเด็กผู้หญิง 8 คน)

ตารางที่ 3.14 สรุปพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 12 ปี

เพศ	จำนวน	Simple Refocusing 1	Simple Refocusing 2	Consistent Elaboration 1	Consistent Elaboration 2	Change of Perspective
ชาย (%ชาย)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	9 (90%)	8 (80%)
หญิง (%หญิง)	10(100 %)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (90%)	8 (80%)
รวม (%รวม)	20(100 %)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	19 (95%)	16 (80%)

ผลการวิจัยพบว่า เด็กไทยอายุ 12 ปี (เด็กผู้ชาย 80 เปอร์เซนต์และเด็กผู้หญิง 80 เปอร์เซนต์) จำนวน 80 เปอร์เซนต์มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุด Change of Perspective

สรุปได้ว่า พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้นสูงสุดคือ Change of Perspective ของเด็กไทยพบได้ที่ระดับอายุ 12 ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

ตารางที่ 3.15 ตารางแสดงระดับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กไทย
อายุ 6-12 ปีตามกลุ่มอายุและเพศ

อายุ	เพศ	ขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่น ของ Feffer & Gourevitch (1960)
6	ชาย (100%)	Simple Refocusing1
	หญิง (100%)	Simple Refocusing1
7	ชาย (90%)	Consistent Elaboration1
	หญิง (80%)	Consistent Elaboration1
8	ชาย (100%)	Consistent Elaboration1
	หญิง (100%)	Consistent Elaboration1
9	ชาย (90%)	Consistent Elaboration2
	หญิง (90%)	Consistent Elaboration2
10	ชาย (90%)	Consistent Elaboration2
	หญิง (90%)	Consistent Elaboration2
11	ชาย (90%)	Consistent Elaboration2
	หญิง (90%)	Consistent Elaboration2
12	ชาย (80%)	Change of Perspective
	หญิง (80%)	Change of Perspective

จากตารางที่ 3.1 – 3.14 สามารถสรุปเป็นตารางรวมตามเพศและกลุ่มอายุดังนี้

- เด็กไทยอายุ 6 ปีทั้งเพศชายและเพศหญิง มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้น Simple Refocusing 1
- เด็กไทยอายุ 7 ปีและ 8 ปีทั้งเพศชายและเพศหญิง มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 1
- เด็กไทยอายุ 9 ปี 10 ปีและ 11 ปีทั้งเพศชายและเพศหญิง มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้น Consistent Elaboration 2
- เด็กไทยอายุ 12 ปีทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นในขั้นสูงสุด Change of Perspective
- ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กไทยในทุกกลุ่มอายุ

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยวัย 6-12 ปี ระดับอายุละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 140 คน จากผลการวิจัยพบว่าระดับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ เด็กไทยอายุ 12 ปีมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุด Change of Perspective และไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศในแต่ละกลุ่มอายุในพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้น Simple Refocusing 1 คือ เด็กสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนเองได้ และการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นกับในขณะที่ตนเองสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันแต่ยังไม่มีความสม่ำเสมอ และสามารถสวมบทบาทตัวละครได้เพียงบทบาทเดียวเท่านั้น และเด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 65 เปอร์เซนต์ที่พัฒนาความสามารถเข้าสู่ขั้น Simple Refocusing 2 แต่ยังไม่ถือว่าเด็กมีความสามารถในขั้นดังกล่าว เนื่องจากการตามเกณฑ์พัฒนาการของ Piaget (1965) จำนวนเด็กที่จะถือว่ามีพัฒนาการในเรื่องใด ต้องมีจำนวนผู้ที่มีความสามารถทำงานพัฒนาการนั้นได้ถึง 75 เปอร์เซนต์ของจำนวนเด็กในกลุ่มอายุนั้น อุปสรรคสำคัญที่ทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นไปสู่ขั้นสูงกว่านี้ได้คือการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึง การที่เด็กยึดติดอยู่กับการมองโลกในแง่มุมมองตนเองเพียงแง่เดียว ทำให้เด็กไม่สามารถแยกความคิดหรือทัศนะของผู้อื่นออกจากตนเองได้ และตามแนวคิดของ Piaget (1975) พัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา โดยพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นหรือการสวมบทบาทจะพัฒนาขึ้นได้ต่อเมื่อเด็กมีการคิดแบบลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเท่านั้น เด็กอายุ 6 ปียังมีการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูง แม้เด็กเริ่มที่จะรับรู้ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ แยกความแตกต่างของตนเองจากผู้อื่น ทำให้เด็กสามารถเข้าใจได้ว่าการรับรู้ ความคิด ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีความแตกต่างกันแต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) ที่พบว่าพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กอเมริกันอายุ 6 ปีอยู่ในขั้น Simple Refocusing 1 เช่นกัน

เด็กไทยอายุ 7 ปี และ 8 ปี มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1 คือเด็กสามารถสวมบทบาทและบรรยายตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว โดยสามารถบรรยายความคิด ความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่ง จากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้สอดคล้องกัน นั่นคือเด็กบรรยายตัวละครตัวที่ 1 จากมุมมองของตนเองได้ บรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 ได้และยังสามารถบรรยายตัวละครที่ 1 จากมุมมองของตัวละครที่ 2 ได้เช่นกัน แต่ในขั้นนี้เด็กยังไม่สามารถให้เหตุผลของความคิด การกระทำของตัวละครตามเรื่องได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) ที่พบว่าเด็กอเมริกันอายุ 7-8 ปี มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1 เช่นกัน

ถึงแม้ว่าเด็กไทยอายุ 7 ปีและ 8 ปี จะมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1 เหมือนกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของมณี มานะพันธุ์นิยม (2534) ที่พบว่าเด็กอายุ 8 ปีในการศึกษาของเขา มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเทียบเท่ากับขั้น Consistent Elaboration 1 ของ Feffer & Gourevitch (1960) และผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มของเด็กที่พัฒนาความสามารถสู่ขั้น Consistent Elaboration 2 มีจำนวนไม่เท่ากัน นั่นคือ เด็กอายุ 7 ปี ที่พัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นสู่ขั้น Consistent Elaboration 2 มีเพียง 30 เปอร์เซนต์ ในขณะที่เด็กอายุ 8 ปี มีจำนวนถึง 70 เปอร์เซนต์กำลังพัฒนาสู่ขั้นดังกล่าว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กจะลดลงตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น

เด็กไทยอายุ 9 ปี 10 ปี และ 11 ปี มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2 คือ เด็กสามารถสวมบทบาทและบรรยายตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว โดยสามารถบรรยายความคิดหรือความรู้สึกของตัวละครตัวหนึ่ง จากมุมมองของอีกตัวหนึ่งได้สอดคล้องกัน และสามารถให้เหตุผลของความคิด ความรู้สึกภายในของตัวละครที่สวมบทบาทได้ แต่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) ที่พบว่าเด็กอเมริกันอายุ 9 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุด Change of Perspective

นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กไทยอายุ 9 ปี 10 ปี และ 11 ปี มีจำนวนเปอร์เซนต์ของพัฒนาความสามารถเข้าสู่ขั้นสูงสุด Change of Perspective เพิ่มขึ้นตามลำดับ (20 35 และ 65 เปอร์เซนต์) ซึ่งยังไม่ถือว่ามีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นในขั้นดังกล่าว เพราะยังไม่เข้าตามเกณฑ์พัฒนาการของ Piaget, (1965)

เด็กไทยอายุ 12 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุดคือ Change of Perspective คือ สามารถสวมบทบาทและบรรยายตัวละครได้อย่างน้อย 2 ตัวตามเกณฑ์ในขั้น Consistent Elaboration 2 นอกจากนี้ในการบรรยายตัวละครหนึ่ง จากการสวมบทบาทที่ต่างกัน

ยังสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกัน ทั้ง 2 ตัวละคร โดยมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ เนื่องจากการที่เด็กจะสามารถสวมบทบาทผู้อื่นได้หรือสามารถเข้าใจทัศนะผู้อื่นได้นั้น เด็กต้องมีการคิดแบบลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางก่อน ดังเช่นผลการวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) ที่ศึกษาความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กควบคู่ไปกับงานพัฒนาการประเมินการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Piaget's Task, 1953) และงานพัฒนาการทางด้านภาษา พบว่าความสามารถในงานพัฒนาการทั้ง 3 งานของเด็กจะเพิ่มมากขึ้นตามระดับอายุ โดยพบว่าเด็กอเมริกันอายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปสามารถทำงานพัฒนาการทั้ง 3 งานได้ในระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องความสามารถในการสวมบทบาท และการที่เด็กจะมีความสามารถถึงขั้นสูงสุด Change of Perspective ได้ เด็กต้องพ้นจากการมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแล้ว แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมิได้ทำการวัดการลดความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางควบคู่ไปด้วยจึงไม่อาจยืนยันความคิดดังกล่าวได้ รวมทั้งยังมีเคมีผู้ใดทำการศึกษาระดับอายุที่เด็กไทยจะมีการลดความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเลย ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรจะทำการประเมินการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กไทยควบคู่ไปกับงานพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น เพื่อสามารถบ่งชี้ได้ว่าที่ระดับอายุของเด็กไทยที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นถึงขั้นสูงสุด Change of Perspective นั้น เด็กไทยพ้นจากการมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแล้วจริง

จากงานวิจัยที่พบว่าเด็กไทยอายุ 12 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุดคือ Change of Perspective ซึ่งช้ากว่าเด็กอเมริกันที่พบในระดับอายุ 9 ปี อาจเป็นได้ว่ามีปัจจัยหลายประการในการวิจัยครั้งนี้ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย ดังนี้

1. เครื่องมือทดสอบที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เน้นความสามารถในการแสดงออกด้านภาษา ทั้งในการเล่าเรื่องและการบรรยายความคิดและความรู้สึกของตัวละครต่างๆ และในการทดสอบหำมมิให้มีการถามคำถามที่ชี้แนะเพื่อพูดถึงที่ต้องการ จะทดสอบหากเด็กคนใดขาดทักษะในการแสดงออกด้านภาษาดังกล่าว ซึ่งจะทำให้การอธิบายความคิดและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กด้อยตามไปด้วย ซึ่งลักษณะการไม่ค่อยแสดงออกมักจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพของคนไทยและคนเอเชียอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phillips (1966 อ้างถึงใน งามตา วนิทานนท์และคณะ 2529) ที่ศึกษาบุคลิกภาพของคนไทยพบว่าคนไทยมีลักษณะไม่ชอบแสดงออก หรือไม่ชอบแสดงความคิดเห็น มักซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Cheng (1974 อ้างถึงใน กฤตยา 2523) ที่พบว่าใน

สังคมอเมริกันมีการเน้นให้เด็กมีการแสดงออกทางอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นวาจา ท่าทาง และ/หรือสีหน้าอย่างเต็มที่มากกว่าในสังคมเอเชีย ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนคติอื่นของเด็ก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ekman (1972 อ้างถึงใน Matsumoto 2000) ที่ศึกษาการแสดงออกของอารมณ์ทางสีหน้าระหว่างคนอเมริกันและคนญี่ปุ่น พบว่าคนอเมริกันแสดงสีหน้าที่บ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจนกว่าคนญี่ปุ่น ที่พบว่ามักจะแสดงเพียงรอยยิ้ม (ยิ้มมากหรือน้อยขึ้นกับสถานการณ์นั้นๆ) สรุปได้ว่าคนเอเชียมีการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกน้อยกว่าคนอเมริกัน

2. กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในระดับอายุ 11-12 ปี ผู้วิจัยได้สุ่มมาจากเด็กนักเรียนเพียง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสวนหลวงและโรงเรียนวัดพระยาหยั่ง จำนวนกลุ่มอายุละ 20 คน รวมเป็น 40 คน ด้วยเหตุผลที่กล่าวไว้เบื้องต้นแล้ว ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มอายุ 6-10 ปี ซึ่งจะสุ่มมาจากโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนวัดพระยาหยั่ง โรงเรียนสัมมาชีวิตศิลป์ และโรงเรียนสวนหลวง ซึ่งมีความแตกต่างกันทางสภาพสังคม สถานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา กล่าวคือโรงเรียนราชวินิต เป็นโรงเรียนที่เด็กส่วนมากมีบิดามารดาที่มีการศึกษาสูง การศึกษาขั้นต้นอยู่ในระดับปริญญาตรี สถานะทางเศรษฐกิจดี มีอาชีพที่มั่นคงเช่นรับราชการ เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นพนักงานบริษัทที่มีรายได้ดี ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนจากโรงเรียนวัดพระยาหยั่ง โรงเรียนสวนหลวง และโรงเรียนสัมมาชีวิตศิลป์ ส่วนมากบิดามารดามีความรู้ต่ำ สถานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มักเป็นกลุ่มคนที่หาเช้ากินค่ำ และรับจ้างทั่วไป มักไม่มีเวลาดูแลหรือพูดคุยกับลูก จากการสนทนากับเด็กในขณะทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ข้อมูลว่าเด็กในกลุ่มโรงเรียนวัดพระยาหยั่ง โรงเรียนสวนหลวงและโรงเรียนสัมมาชีวิตศิลป์ เป็นเด็กที่บิดามารดาไม่มีเวลาดูแลอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร เด็กไม่ค่อยมีโอกาสที่จะได้ทำกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากกิจกรรมที่จัดในโรงเรียน เช่น บิดามารดาไม่เคยพาไปเที่ยว ไม่มีโอกาสได้ไปสวนสนุก หรือทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับครอบครัว ในขณะที่เด็กโรงเรียนราชวินิตมีบิดามารดาพาไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมพิเศษในวันหยุด บิดามารดาส่งเสริมการทำกิจกรรม และมีเวลาดูแลอบรมเด็กมากกว่า ยิ่งกว่านั้นผู้วิจัยยังสังเกตเห็นความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนโรงเรียนราชวินิต จะมีการพูดจาที่ฉะฉาน กล่าวพูดและแสดงออกมากกว่าโดยไม่ต้องมีการกระตุ้นให้แสดงออกเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนจากโรงเรียนสวนหลวง วัดพระยาหยั่ง และสัมมาชีวิตศิลป์ แสดงให้เห็นว่าเด็กมีโอกาสได้แสดงออกอย่างอิสระเสรีมาก่อน จนกลายเป็นบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งจะตรงกันข้ามกับกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มอย่างมาก จะเห็นได้ว่าสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกันล้วนส่งผลให้แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวันเพ็ญ พิศาลพงศ์ (2526) ที่พบว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูง

และบิดามารดามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก ทำให้บุตรมีความพร้อมและความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับต่ำ แม้ว่ามารดาในกลุ่มดังกล่าว จะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากก็ตาม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของโกศล มีคุณ (2524) ที่พบว่าเด็กอายุ 9-14 ปี ที่บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับสูงมีคะแนนความสามารถในการสวมบทบาทสูงกว่าเด็กที่บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ และบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงจะตระหนักและเห็นคุณค่าของประสบการณ์ทางสังคมว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุตรดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น จึงเน้นการส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคมให้กับเด็กมากกว่าบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ โดยการสอนให้เด็กเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของประภาพร แซ่เตียว (2541) ที่ศึกษาผลของการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่นที่มีต่อการเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ พบว่าการสอนเด็กในลักษณะดังกล่าวจะส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อได้มากยิ่งขึ้น นอกจากแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแล้ว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นได้ดี ดังเช่นผลการวิจัยของมณี มานะพันธุ์นิยม (2534) ที่พบว่าเด็กกลุ่มที่มีความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นสูงจะมีคะแนนการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสูงกว่ากลุ่มเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นต่ำ เด็กไทยยุคปัจจุบันมีโอกาสดูแลเล่นกับเพื่อนหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างน้อยลง โดยจะสังเกตได้จากการที่คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของเด็กมาก เด็กส่วนมากใช้เวลาเล่นคอมพิวเตอร์มากกว่าที่จะออกไปเล่นกับเพื่อน เด็กจึงขาดโอกาสได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อมีความขัดแย้งกับเพื่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเข้าใจบุคคลอื่นมากขึ้น

จากการที่งานวิจัยฉบับนี้ พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นล่าช้ากว่าเด็กอเมริกันถึง 3 ปี จึงควรจะมีการวิจัยในเรื่องดังกล่าวซ้ำอีกเพื่อยืนยันผลที่พบ หากเด็กไทยมีพัฒนาการความสามารถช้ากว่าเด็กอเมริกันถึง 3 ปีจริง เป็นที่สิ่งที่เราควรตระหนักว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องมีกระบวนการช่วยปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วน ทั้งนี้เพราะความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นของเด็กมีบทบาทที่สำคัญมากต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กจนถึงวัย ผู้ใหญ่ เช่น การทำงานเป็นทีม การมีชีวิตคู่ และการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ และควรมีการกระตุ้นให้บิดามารดาตระหนักและเห็นผลดีของการกระตุ้นให้เด็กแสดงออกถึงความคิด อารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น เพื่อช่วยเด็กให้มีความสามารถในการเข้าใจทักษะผู้อื่นมากขึ้น และผลที่ตามมาคือ เด็กสามารถทำแบบทดสอบได้ดีขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະผู้อื่นของเด็กไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผ่นภาพแสดงสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้ (รายละเอียดดูในภาคผนวก ก)
  - ภาพที่ ก.1 เด็กผู้ชาย 2 คนวิ่งแข่งกัน เด็กคนหนึ่งซึ่งวิ่งนำหน้าอยู่หกล้มก่อนเข้าถึงเส้นชัย เด็กคนที่สองกำลังวิ่งตามมาติดๆ และจะต้องเข้าเส้นชัยอย่างแน่นอน
  - ภาพที่ ก.2 เด็กผู้หญิงชอบรับประทานทานอมยิ้มจนเกิดอาการปวดฟัน และหมอฟันบอกว่าจะต้องโดนถอนฟันที่ผุออก
  - ภาพที่ ก.3 เด็กคนหนึ่งไปซื้ออาหาร แต่พบว่าตนเองไม่มีเงินในกระเป๋า ทั้งที่แม่ค้าได้ตัดอาหารให้เรียบร้อยแล้ว
  - ภาพที่ ก.4 เด็กรบเร้าคุณแม่ว่าให้พาไปสวนสนุก แต่คุณแม่ปฏิเสธเพราะต้องไปเฝ้าคุณยายที่ป่วย
2. แผ่นคู่มือคำถาม (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)
3. แผ่นบันทึกการบรรยายตัวละคร ตารางที่ ข.1 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)
4. แผ่นประเมินขั้นพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนະของผู้อื่น ตารางที่ ข.2 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)
5. เทปบันทึกเสียง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณบดีคณะจิตวิทยาถึงผู้อำนวยการโรงเรียน
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นเรียนในการสำรวจข้อมูลจากกระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อนักเรียนที่มีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับอายุ และสุ่มตัวอย่างให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ
4. ก่อนทำการวิจัย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็กทุกระดับอายุ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับเด็กเป็นเวลา 1 สัปดาห์
5. หลังจากได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็กแล้ว ผู้ช่วยวิจัยนำเด็กเข้ามาในห้องที่เงียบที่ละคน จัดให้เด็กนั่งด้านหนึ่งของโต๊ะหันหน้าเข้าหาผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยเริ่มทำการบันทึกเสียง
6. จากนั้นผู้วิจัยให้เด็กดูภาพแล้วเล่าเรื่องให้ผู้วิจัยฟัง โดยใช้คำพูดดังนี้
 “หนูลองเล่าเรื่องจากภาพนี้ให้พี่ฟังหน่อยซิคะ”
  - 6.1 หากเด็กสามารถเล่าเรื่องได้ด้วยตนเอง ทำการทดสอบในขั้นต่อไป
  - 6.2 หากเด็กไม่สามารถเล่าเรื่องด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยกระตุ้นด้วยการถามคำถามต่อไปนี้
    - “หนูลองตั้งชื่อตัวละครแต่ละตัวในภาพนี้ซิคะ”
    - “เล่าให้พี่ฟังว่า แต่ละคนกำลังทำอะไร เกิดอะไรขึ้นกับ____(ชื่อคนที่1) และ____(ชื่อคนที่ 2)”
7. จากนั้นผู้วิจัยขอให้เด็กบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ตามความคิดของเด็กเอง แล้วบันทึกสิ่งที่เด็กพูดลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ในเบื้องต้น (ช่อง A) และ (ช่อง D) ของตารางที่ ข.1 ตามลำดับ โดยใช้คำพูดดังนี้
 “ตามความคิดของหนู หนูคิดว่า _____(ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“หนูคิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ตามความคิดของหนู หนูคิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“หนูคิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

8. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่อง ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง จากนั้นบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 (ช่อง B) ของตารางที่ ข.1 โดยใช้คำพูดดังนี้

“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองเป็น_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) แล้วเล่าให้พี่ฟังซิคะ ว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) คิดอย่างไรกับ_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) บ้างคะ”

9. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 2 ตามเรื่องที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 (ช่อง E) ของตารางที่ ข.1 โดยบอกเด็กว่า

“ตอนนี้หนูยังเป็น_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 1) อยู่ นะคะ มองไปที่_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) (ชื่อตัวละครที่ 2) ซิ (เรียกชื่อตัวละครตัวที่ 1) คิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” และคิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“(เรียกชื่อตัวละครที่ 1) คิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรกับหนูบ้าง”

10. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่อง ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 (ช่อง F) ของตารางที่ 1 โดยใช้คำพูดดังนี้

“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองจาก (ชื่อตัวละครที่ 1) เป็น (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) แล้วเล่าให้พี่ ฟังซิคะว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 2) คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) คิดอย่างไรกับ_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) บ้างคะ”

11. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 1 ตามเรื่องที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2(ช่อง C) ของตารางที่ 1 โดยบอกเด็กว่า

“ตอนนี้หนูยังเป็น_____ (ชื่อตัวละครตัวที่ 2) อยู่ นะคะ มองไปที่_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) (ชื่อตัวละครที่ 1) ซึ (เรียกชื่อตัวละครตัวที่ 2) คิดว่า _____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” และคิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) จะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“(เรียกชื่อตัวละครที่ 2) คิดว่า_____ (ชื่อตัวละครที่ 1) คิดอย่างไรกับหนูบ้าง”

12. ผู้วิจัยบันทึกการบรรยายตัวละครของเด็กจากเทป ลงสู่ตารางบันทึกข้อมูลการบรรยายตัวละคร(ตารางที่ ข.1)
13. ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็ก โดยพิจารณาจากลักษณะการสะท้อนความคิดของบทบาทต่างๆต่อเรื่องที่เด็กเล่าตามเกณฑ์ของ Feffer & Gourevitch (1960) โดยแปลผลข้อมูลจากตารางที่ ข.1 สู่ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (ตารางที่ ข.2)
14. จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสรุปขั้นพัฒนาการความสามารถความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กแต่ละคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กในแต่ละระดับอายุ มาแจกแจงความถี่ เพื่อตรวจสอบจำนวนเด็กที่สามารถผ่านการทดสอบ และแสดงผลเป็นเปอร์เซ็นต์(%)
- นำข้อมูลที่ได้มาแสดงผล เพื่อให้เป็นภาพของพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น

ผลการวิจัย

- เด็กไทยอายุ 6 ปี (จำนวน 100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น อยู่ในขั้น Simple Refocusing 1

2. เด็กไทยอายุ 7 ปี (จำนวน 85 เปอร์เซนต์) และ 8 ปี (จำนวน 100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1
3. เด็กไทยอายุ 9 ปี (จำนวน 90 เปอร์เซนต์) 10 ปี (จำนวน 90 เปอร์เซนต์) และ 11 ปี (จำนวน 90 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2
4. เด็กไทยอายุ 12 ปี (จำนวน 80 เปอร์เซนต์) มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นขั้นสูงสุด Change of Perspective
5. ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยในทุกกลุ่มอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง วิธีการอบรมเลี้ยงดู สังคมวัฒนธรรม
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวกับเด็กทั่วประเทศ เพื่อให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการความสามารถของเด็กไทยได้ชัดเจนขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถดังกล่าวของเด็กในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตยา อารยาศิริ. (2523). การแสดงอารมณ์ตามการคาดคิดของนักศึกษาไทยและอเมริกัน การปะทะสัมพันธ์กับบุคคลต่างสถานภาพกับต่างสภาพการณ์ทางสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). การวิเคราะห์สถิติ:สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โกศล มีคุณ. (2524). การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะในการสวมบทบาทของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- งามตา วนินทานนท์และคณะ (2529). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพัฒนาการด้านการหยั่งลึกทางสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. (2528). การทดลองใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ประภาพร แซ่เตียว. (2541). ผลของการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มณี มานะพันธุ์นิยม. (2531). การเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงและกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนีย์ สิทธิอำพรพรรณ (2540). พัฒนาการความเข้าใจอารมณ์ของเด็กอายุ 4-8 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. (2526). *การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางร่างกาย และความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพฯ*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ศรีสุตา พิธิษฐศักดิ์ (2526). *ผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุของเด็กอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ. (2545). *คู่มือการวัดทางจิตวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เมติคัลมีเดีย

ภาษาอังกฤษ

Ambron, S. R., & Irwin, D. M. (1975). Role taking and moral judgement in five and seven-year-olds. *Developmental Psychology, 11*, 102-108.

Asher, S. R., & Dorge, K. A. (1986). The identification of socially rejected children. *Developmental Psychology, 22*, 444-449

Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Broke, H. (1971). Interpersonal perception of young children: egocentrism or empathy? *Developmental Psychology, 5*, 263-269.

Cheng, H. (1974). Cultural difference in emotional expression. *Child Development, 50*, 1020-1035.

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*, 113-126.

Davis, M. H., Conklin, L., Smith, A., & Luce, C. (1996). Effect of perspective taking on the cognitive representation of persons: A merging of self and other. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 713-726.

- Dorge, K. A. (1980). Role taking and moral judgement in five and seven-year-olds. *Developmental Psychology, 11*, 102-108.
- Ekman, P. (1972). Universals and cultural differences in facial expression of emotion. *Nebraska Symposium on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Feffer, M. H. (1959). The cognitive implication of role taking behavior. *Journal of Personality, 27*, 152-168.
- Feffer, M., & Gourevitch, V. (1960). Cognitive aspects of role-taking in children. *Journal of Personality, 28*, 383-396.
- Flavell, J. H., Everett, B. A., Croft, K., & Flavell, E. R. (1981). Young children's knowledge about visual perception: Further evidence for the level 1-level 2 distinction. *Developmental Psychology, 17*, 99-103.
- Flavell, J. H., Fry, C., Wright, J., & Jarvis, P. (1968). *The development of role-taking and communication skills in children*. New York: John Wiley.
- Flavell, J. H., Miller, P. H., & Miller, S. A. (1993). *Cognitive development* (3rd Ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Flavell, J. H., Everette, B. A., Croft, K., & Flavell, E. R. (1981). Young children's knowledge about visual perception: Further evidence for the level 1 – level 2 distinction. *Development Psychology, 17*, 99-103.
- Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: Decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 708-724.
- Gerris, R. M. (1997). The relationship between social class and childrearing behaviors: Parents' perspective taking and value orientation. *Journal of Marriage & Family, 59*, 834-857.
- Hazen, N. L., & Black, B. (1989). Preschool peer communication skills: The role of social status and interaction content. *Child Development, 60*, 867-876.

- Hoffman, M. L. (1970). Moral Development. *Carmichael's handbook of child psychology*, 2, 261-359.
- Hollos, M. & Cowan, P. A. (1973). Social isolation and cognitive development logical operation and role taking ability in three Norwegian social setting. *Child Development*, 44, 630-641.
- Hoy, E. A. (1974). Measurement of egocentrism in children's communication. *Developmental Psychology*, 10, 392.
- Hudson, L. M., Forman, E. A. & Brion-Meisel, S. (1982). Role taking as a predictor of prosocial behavior in cross-age tutors. *Child Development*, 53, 1320-1329.
- Inhelder, B. & Piaget, J. (1956). *The early growth of logic in the child*. New York: Harper & Row.
- Jones, E. E., & Nisbett, R. E. (1971). *The actor and the observer: Divergent perceptions of the causes of behavior*. Morristown, NJ: General Learning Press.
- Ladd, G. W., & S. L. Oden. (1979). The Relationship between peer acceptance and children's ideas about helpfulness. *Child Development*, 50, 402-408.
- Matsumoto, D. R. (2000). *Culture and Psychology people around the world* (2nd Ed.): Wadsworth Thomson Learning.
- Mendelsohn, S., & Michaela, G. (1999). Social perspective taking and use of discounting in children's perception of others' helping behavior. *Journal of Genetic Psychology*, 160, 69-84.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102, 357-389.
- Parker, J. G. & Gottman J. M. (1989). Social and emotional development in a relational context: Friendship interaction from early childhood to adolescence. In T. M. Berndt & G. W. Ladd (Eds), *Peer relations in childhood*. New York: Wiley.

- Perner, J. (1993). *Understanding the representational mind*. Cambridge: MIT Press.
- Phillips, J. L. (1966). *Thai present personality*. Berkeley: University of California Press.
- Piaget, J. (1965). *Judgement and reasoning in the child* (4th Ed). London: Routledge & Kegan Paul.
- Piaget, J. (1969). *The mechanism of perception*. New York: Basic Books.
- Piaget, J. (1975). *Piaget's theory of cognitive development*. New York: David McKay Company, INC.
- Richardson, D. R., Hammock, G. S., Smith, S. M., Gardner, W., & Signo, M. (1994). Empathy as a cognitive inhibitor of interpersonal aggression: *Aggressive Behavior*, 20, 275-289.
- Roff, M., S. B. Sells & M. M. Golden. (1972). *Social adjustment and personality development in children*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Rothenberge, B. (1970). Children's social sensitivity and the relationship to interpersonal competence, intrapersonal comfort, and intellectual level. *Developmental Psychology*, 2, 335-350.
- Santrock, J. W. (1999). *Life-span development* (7th Ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Selman, R. L. (1971). Taking another's perspective role taking development in early childhood. *Child Development*, 42, 1721-1734.
- Selman, R. L. (1976). Social-cognitive understanding: A guide to educational and clinical practice. *Moral development and behavior: Theory, research and social issues*. New York: Holt, Rinehart & Winson.
- Selman, R. L. (1980). The growth of interpersonal understanding: *Development and clinical analyses*. San Diego, Academic Press.

- Selman, R., & Byrne, D. (1974). A structural-developmental analysis of levels of role taking in middle childhood. *Child Development*, 45, 803-806.
- Shantz, C. U. (1983). Social cognition. *Handbook of child psychology*: New York: Wiley.
- Stocking, S. H., D. Arezzo, & S. Leavitt. (1980). *Helping kids make friends*. Allen, Tex: Argus Communications.
- Stotland, E. (1969). Exploratory studies in empathy. *Advances in experimental social psychology*. Sandiego, Academic Press.
- Wellman, H. M. (1990). *The child's theory of mind*. Cambridge: MIT Press.
- Waxler, C. Z., Yarrow, M. R. & Smith, J. (1977). Perspective-taking and prosocial behavior. *Developmental Psychology*, 13, 87-88.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

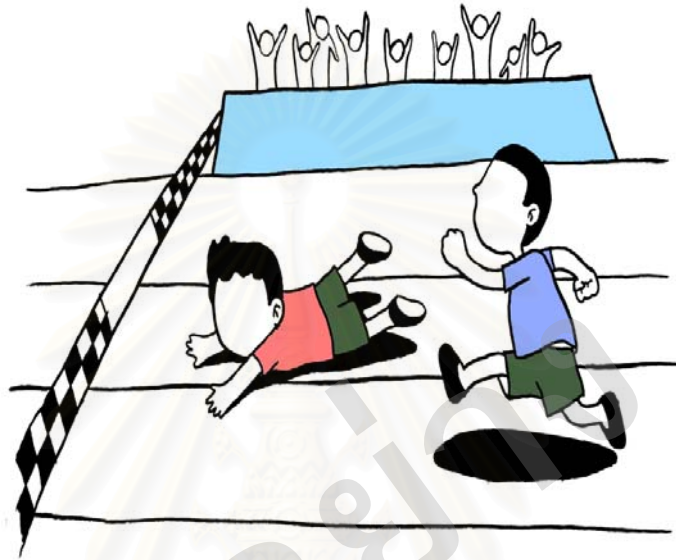

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ ก.1 ภาพประกอบการทำวิจัยภาพที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

คู่มือคำถาม

1. ผู้วิจัยให้เด็กดูภาพแล้วเล่าเรื่องให้ผู้วิจัยฟัง โดยใช้คำพูดดังนี้
“หนูลองเล่าเรื่องจากภาพนี้ให้พี่ฟังหน่อยซิคะ” (เว้นช่วงให้เด็กตอบ)
2. หากเด็กสามารถเล่าเรื่องได้ด้วยตนเอง ทำการทดสอบในขั้นต่อไป
  - 2.1 หากเด็กไม่สามารถเล่าเรื่องด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยกระตุ้นด้วยการถามคำถามต่อไปนี้
“หนูลองตั้งชื่อตัวละครแต่ละตัวในภาพนี้ซิคะ” (เว้นช่วงให้เด็กตอบ)
(ในที่นี้สมมติให้ตัวละครที่ 1 ชื่อเอและตัวละครที่ 2 ชื่อบี)
“เล่าให้พี่ฟังซิว่า แต่ละคนกำลังทำอะไร เกิดอะไรขึ้นกับเอ (ชื่อคนที่1) และบี (ชื่อคนที่ 2)”
3. จากนั้นผู้วิจัยขอให้เด็กบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ตามความคิดของเด็กเอง แล้วบันทึกสิ่งที่เด็กพูดลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 และตัวละครตัวที่ 2 ในเบื้องต้น (ช่อง A) และ(ช่อง D) ของ ตารางที่ ข.1 ตามลำดับ โดยใช้คำพูดดังนี้ (การบรรยายเบื้องต้น)
“ตามความคิดของหนู หนูคิดว่าเอ คิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”
“หนูคิดว่าเอ จะทำอะไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” (บันทึกคำตอบของเด็กลงในช่อง A ตารางที่ ข.1)
“ตามความคิดของหนู หนูคิดว่า บีคิดอย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”
“หนูคิดว่า บีจะทำอะไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น” (บันทึกคำตอบของเด็กลงในช่อง D ตารางที่ ข.1)
4. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่1 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่องที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง จากนั้นบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1(ช่อง B) ของตารางที่ ข.1 โดยใช้คำพูดดังนี้ (การสวมบทบาท)
“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองเป็นเอ แล้วเล่าให้พี่ฟังซิคะว่า เอคิดอย่างไรในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”
“เอจะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”
“เอคิดอย่างไรกับบีบ้างคะ” (บันทึกคำตอบทั้งหมดลงในช่อง B ตารางที่ ข.1)

5. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 1 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 2 ตามเรื่อง
ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัว
ละครตัวที่ 1 (ช่อง E) ของตารางที่ ข.1 โดยบอกเด็กว่า

**“ตอนนี้หนูยังเป็นเอออยู่นะคะ มองไปที่ปีติ เอคิดว่าจะปิคิดอย่างไรกับเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้น”**

และคิดว่าปีจะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

**“เอคิดว่าจะปิคิดอย่างไรกับหนูบ้าง” (บันทึกคำตอบทั้งหมดในช่อง E ตารางที่
ข.1)**

6. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายตัวละครตามเรื่อง ที่เล่าให้
ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 2 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่
2 (ช่อง F) ของตารางที่ ข.1 โดยใช้คำพูดดังนี้

**“ให้หนูลองเปลี่ยนตัวเองจากเอเป็นปีนะคะ แล้วเล่าให้พี่ฟังสิคะว่า ปิคิด
อย่างไรบ้างในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”**

“ปีจะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

“ปิคิดอย่างไรกับเอบ้างคะ” (บันทึกคำตอบทั้งหมดในช่อง F ของตารางที่ ข.1)

7. จากนั้นผู้วิจัยจะให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครตัวที่ 2 แล้วบรรยายถึงตัวละครตัวที่ 1 ตามเรื่อง
ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟัง แล้วบันทึกลงในช่องการบรรยายตัวละครตัวที่ 1 ในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัว
ละครตัวที่ 2 (ช่อง C) ของตารางที่ ข.1 โดยบอกเด็กว่า

**“ตอนนี้หนูยังเป็นปีอยู่นะคะ มองไปที่เอชิ ปิคิดว่า เอคิดอย่างไรกับเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้น”**

และคิดว่าเอจะทำอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

**“ปิคิดว่าเอคิดอย่างไรกับหนูบ้าง” (บันทึกคำตอบทั้งหมดในช่อง C ของตาราง
ที่ ข.1)**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ข.1 ตารางการบันทึกข้อมูลการบรรยายตัวละคร

ชื่อ _____ อายุ _____ ปี _____ เดือน _____ เพศ _____

เรื่องที่	ตัวละคร	การบรรยายตัวละคร		
		ในเบื้องต้น	เมื่อสวมบทบาทเป็น (ตัวละครตัวที่1)	เมื่อสวมบทบาทเป็น (ตัวละครตัวที่2)
เรื่องที่ 1	ตัวละครตัวที่1	A	B	C
	ตัวละครตัวที่2	D	E	F
เรื่องที่ 2	ตัวละครตัวที่1	A	B	C
	ตัวละครตัวที่2	D	E	F
เรื่องที่ 3	ตัวละครตัวที่1	A	B	C
	ตัวละครตัวที่2	D	E	F
เรื่องที่ 4	ตัวละครตัวที่1	A	B	C
	ตัวละครตัวที่2	D	E	F

ตารางที่ ข.2 ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย

ชื่อ _____ อายุ _____ ปี _____ เดือน _____ เพศ _____

ลักษณะการบรรยายตัวละคร	เรื่องที่ 1		เรื่องที่ 2		เรื่องที่ 3		เรื่องที่ 4	
	(ชื่อ) ตัวที่1	(ชื่อ) ตัวที่2	(ชื่อ) ตัวที่1	(ชื่อ) ตัวที่2	(ชื่อ) ตัวที่1	(ชื่อ) ตัวที่2	(ชื่อ) ตัวที่1	(ชื่อ) ตัวที่2
1.เด็กสามารถบรรยายตัวละครในเบื้องต้นจากมุมมองของตนได้ เช่น สามารถบรรยายการกระทำของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร อาจรวมไปถึงความคิด ความรู้สึกของตัวละครได้								
2 การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันหรือไม่สอดคล้องกัน เช่น ในเบื้องต้นบรรยายพ่อว่า “เป็นวันที่เลวร้ายในที่ทำงานพ่อ” เมื่อสวมบทบาทเป็นพ่อก็บรรยายว่า “พ่อรู้สึกไม่มีความสุข								
3 การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและในขณะที่สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นมีความสอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอหรือไม่สม่ำเสมอ คือ สามารถบรรยายได้เช่นนี้อย่างน้อย 6 ตัวละคร								
4 สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว คือสามารถสวมบทบาทพ่อบรรยายพ่อได้ และยังสามารถสวมบทบาทแม่บรรยายพ่อได้เช่นกัน								

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ตรวจความตรงของเครื่องมือทั้ง 3 ท่าน ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร อาจารย์สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล ชยุตสาหกิจ อาจารย์สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ อาจารย์สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

การหาความเที่ยงของเครื่องมือแบบ Inter-rater Reliability

การหาความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินหรือผู้สังเกต 2 คน

$$\text{Inter-rater Reliability} = \frac{\text{จำนวนการสังเกตที่เหมือนกัน}}{\text{จำนวนการสังเกตทั้งหมด}}$$

จากตารางที่ ข.2 ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย มีช่องในการเช็คระหว่างผู้สังเกตรวมทั้งสิ้น 62 ช่อง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการฝึกหาค่าความเที่ยง รวมทั้งการทำทุกๆ 10 คนของข้อมูลจนได้ค่า Inter-rater Reliability = 0.90 นั่นคือการประเมินพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กอายุ 6-12 ปี ระหว่างผู้สังเกตทั้ง 2 คนต้องต่างกันไม่เกิน 6 ข้อจาก 62 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{Inter-rater Reliability} &= \frac{56}{62} \\ &= 0.90 \end{aligned}$$

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวมัลลิกา สันติหิรัญภาค เกิดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดภูเก็ต สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพันธุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2539 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย